

ERDÉLYI GAZDA

AZ „E. G. E.” TAGJAI INGYEN KAPJÁK.
ELŐF. ÁR: 1 ÉVRE 12 KOR., 1/2 ÉVRE 6 KOR.,
1/4 ÉVRE 3 KOR. EGY SZÁM 24 FILL.

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI HETILAP.
AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉG ES KIADÓHIVATAL
KOLOZSVÁR, BELKÖZÉP-UTCZA 11. SZ.
MINDEN KÜLDEMÉNY ODA INTÉZENDŐ.

TARTALOM:

Önálló eredeti czikkek:

Törvényjavaslat a gazdasági munkás- és cseléd- segély pénztárról (éb.)	243
Lótenyésztésünk iránya és lovaink értékesítése. II. L.	244
Néhány szó a biztosítási törvény revíziójához. III. di.	245
A veszettség elleni védekezés. <i>Belegi Lajos.</i>	246
Kisobb szakközlemények	247
Irodalmi szemle:	
Hazai lapokból. (éber).	247
Külföldi lapokból. <i>É. E., — r — s.</i>	242
Könyvszemle. <i>Borona.</i>	249
Egyleti élet	249
Kormányintézkedések	249
Vegyes közlemények	249
Közgazdaság, üzlet, forgalom:	
Alkudozás. (t.)	250
Hirdetések	

Törvényjavaslat

a gazdasági munkás- és cselédsegély- pénztárról.

Még a gazdasági munkásközvetítés szervezése alkalmából írta a »Wiener Landwirtschaftliche Zeitung« Darányi miniszterről, — összehasonlítva az osztrák földmivelésügynek a zilált politikai viszonyok miatt való pangásával, — a következőket:

„Ezzel szemben feltűnő az a tevékenység, melyet a magyar kormány az agrárkérdések megoldásánál tanusít. A magyar földmivelésügyi miniszter, Darányi, a ki az időközben beállott kormányváltozás daczára már évek tekintélyes során át vezetni tárczája ügyeit, az ujonnan fölvetett és a régen fölmerült kérdéseket behatóan tanulmányozza, lépést tart a viszonyokkal és követelményekkel és Magyarország mezőgazdasággal foglalkozó lakossága kívánságait mindig a lehető leggyorsabban teljesíti.” Talán minden hazai előismerésnél jellemzőbb az osztrák agráriusok lapjában megjelent eme dicséret. Az egészen természetesen, hogy mi magyarok dicsérsjűk. Hiszen mindnyájan érezzük a helyes és szükséges intézkedések áldását. De ez a Bécsből jövő dicséret annál értékesebb, mert hisz a mi földmivelésügyi miniszterünk az osztrák agráriusoknak ex offo kell, hogy ellenese legyen.

De mit szólnak majd az osztrákok a miniszter működéséről, mikor majd ezt az új törvényjavaslatot olvassák? Bizonyára mély elkeseredés fog a saját állapotuk felett kihangzani akkor, mikor kénytelenek lesznek a dicsérsi superlatívusát használni a magyar földmivelésügy intézőjéről.

A segélypénztár célja a pénztár tagjait és azok családját segélyezni. A pénztárnak alapító, rendes és rendkívüli tagjai vannak. Alapító tag az, aki a pénztárba egyszersmindenkorra 50 koronát befizet. Rendes tag lehet — nemre való tekintet nélkül — minden munkásigazolvánnyal bíró gazdasági munkás vagy szolgálati (cseléd) könyvvel bíró gazdasági (külső) cseléd, továbbá minden gazdasággal foglalkozó egyén, ki a belépéskor 14. életévét betöltötte, de 35. életévét még nem haladta túl. A rendes tagok két csoportba tartoznak. Az első csoport tagsági díja heti 20 fillér, vagyis évi 10 korona 40 fillér, a második csoport tagjai heti 11 fillért, vagyis évi 5 kor. 72 fillér díjat fizetnek. Rendkívüli tag lehet minden munkásigazolvánnyal bíró bármely nembeli munkás, a ki egy évre előre 1 korona tagsági díjat befizet. Minden rendes tag két tagsági könyvet vehet ki s erre két tagsági díjat fizetve, a segélyösszegnek kétszeresére van igénye is.

A ki a tagsági díjat az esedékességkor meg nem fizeti, a már befizetett díjak visszatérítésére való igény nélkül tagsági jogát elveszti; ha azonban a felvételre egy éven belül újból jelentkezik: a törlesztés előtt betöltött évek a tagsági időbe beszámíttatnak.

A II. fejezet a pénztár bevételeiről szól. A segélypénztár bevételei: a) a tagok befizetései; b) a munkaadók hozzájárulása; c) az állam hozzájárulása; d) adományok. Legérdekesebb rész mindenesetre a munkaadók hozzájárulása, a mi kötelező, de olyan méltányos, hogy a minden gazdasági cseléd után évenként fizetendő 120 fillér alig érezhető megterhelése a munkaadónak és mégis tekintélyes bevétele a segélypénztárnak. Amint a törvényjavaslatot megelőző anketon a munkaadók egyértelműen elfogadták ezt a kötelező terhet, úgy a törvény életbelépése után azt hisszük, alig lesz munkaadó, a ki azt méltányosnak ne tartaná.

A III. fejezet a *segélyezéséről* szól.

A tag családja részére a pénztár által ezen törvény alapján kiszolgáltató segélynek a fele a hátramaradt házastársat, fele — fejenként egyenlő részben — a gyermekeket illeti. Házastárs nem léteben az egész összeg fejenként egyenlő részben a gyermekeket, gyermekek hiányában pedig az egész összeg a hátramaradt házastársat illeti. A meghalt gyermek helyébe ennek gyermekei lépnek.

A segélyhez való jog, valamint a segély iránti követelés sem másra át nem ruházható, sem végrehajtás alá nem vonható, kivéven, ha a végrehajtás az adós ellen a házastársat, leszármazókat vagy szülőket illető tartás miatt intéztetik. Ez az intézkedés nagyon helyesen, elejét veszi a tagsági könyvekkel való üzérkedésnek. A segélyezés beáll baleset esetében, a mikor a rendes tagot a pénztár orvosa a pénztár terhére gyógykezeli s a gyógyszereket is a pénztár fizeti.

Ha a baleset miatt a tag egy hétnél hosszabb időre oly mértékben válik munkaképtelenné, hogy rendes keresetének a fele részét sem tudja megkeresni — részére a pénztár munkaképességének helyreállításáig, de legfeljebb 60 napig minden napra egy korona segélyt ad. Ha a munkást a munka közben éri a baleset, a segélyt a munkaadó köteles fizetni.

Ha a tag baleset következtében 60 napnál hosszabb időre s olyan mértékben vált munkaképtelenné, hogy egy, vele egykoru helybeli gazdasági munkás vagy cseléd rendes keresetének a felerészét sem képes megkeresni, a 60 napi segélyezési idő eltelté után, neki a pénztár munkaképtelensége egész tartama alatt havonként legkevesebb tíz korona segélyt ad.

A legjobb magvak legolcsóbb beszerzési forrása

MAUTHNER ÖDÖN
cs. és kir.
udvari szállító.

József főherceg Ő cs. és kir Fensége udvari szállítója, a román király Ő Fensége udvari szállítója. Ferdinánd bolgár fejedelem Ő kir. Fensége udvari szállítója, a szerb király Ő Felségt udvari szállítója, Fülöp szász-coburg-góthai herceg Ő kir. Fensége udvari szállítója

magkereskedése
(28)

BUDAPESTEN,

VI. ANDRÁSSY-ÚT 23-IK SZÁM.

Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

A Zalaithnai kénkovand ipar részvénytársaság

Brassói kénsav- és műtrágya-gyára alánlja legjobb minőségű mindennemű műtrágyáit

a t. cz. gazdaközönség figyelmébe. — 100 q.-nál alóli megrendelést legcélszerűbb az „Erd. Gazd. Egylet“ raktárához intézni. —

Árajánlatokkal készséggel szolgál a **KÖZPONTI IRODA BUDAPEST, IV. ker., Bécsi-utcza 5. szám.**

(242.)

Ha a tag baleset következtében meghal, hátramaradt családjának a pénztár egyszer-mindenkorra 400 korona segélyt ad.

Ha a tag házastárs vagy gyermek hátrahagyása nélkül hal meg: a pénztár a tag temetési költsége fejében összesen 100 korona temetési segélyt ad.

Annak, a ki a pénztárnak tiz év óta tagja, ha munkaképességét bármely okból előreláthatólag mindenkorra oly mértékben elvesztette, hogy e fogyatkozás következtében felényit sem képes évenként megkeresni, mint a mennyi egy, vele egykoru helybeli gazdasági munkás vagy cseléd évi átlagos keresménye, élete fogytáig, illetőleg keresetképességének netáni visszanyeréséig havonként legkevesebb tiz korona segélyt ad.

A pénztár annak a tagnak, a ki a rokantság szerinti segélyben nem részesült, 65. életévének elérésekor az egyéb segélyre biztosított igények épségben tartásával 140 koronát fizet ki.

A pénztár azon tag családjának, a ki nem baleset következtében hal meg, — ha az elhalt legalább 5 évig volt tag, 200 korona, ha legalább 10 évig volt tag 250 korona, ha legalább 15 évig volt tag 270 korona egyszer s mindenkorra szóló segélyt ad.

Ha az elhaltnak háromnál több kiskoru gyermeke maradt hátra, az igazgatóság a segélyt arányosan magasabb összegben állapíthatja meg.

Ha a tag legalább öt évi tagság után házastárs vagy leszármazók hátrahagyásával hal meg, a pénztár az elhalt tag temetési költsége fejében összesen 200 korona temetési segélyt ad.

A fele tagsági díjat fizető rendes tagoknak a pénzsegély fele jár csak. A rendkívüli tagoknak csak a baleset, baleset miatti rokantság és baleset miatti halál eseteiben jár segély. Ugyanilyen segélyt kapnak azok a gazdasági cselédek, a kik nem tagok, de a kiknek munkaadójuk a hozzájárulással köteles.

At igazgatóság ügykezelése a kormány felügyelete s annak ellenőrzése alatt áll.

Szükségesnek tartottuk ilyen bőven ösmertetni ezt az új törvényjavaslatot, mert olyan új intézmény ez, mely föl fog szivódni a nép vérebe s megadja neki azt a tudatot, hogy fáradságos munkája után, vagy baleset következtében sem koldulni menni nem kell, sem teherként nem kell gyerekei, vagy mások házánaél élőködnie.

A nép legalaposabb ösmertével, mondhatnók a legpontosabb lélektani analizissal van a törvényjavaslat összealkotva. A tagsági díj csekély, olyan, hogy valóban a legszegényebb munkás is fizetheti. A belépés nem kötelező. Talán nem is lett volna előnyös az, hogy az önzertes alföldi parasztot, vagy székelyt kényszerítsék a belépésre, mert egyrészt egy ilyen kényszerintézményt ezek rossz szemmel, gyanakodva néztek volna, de másrészt ezekben meg van az intelligencia, a melylyel saját előnyüket világosan látják a belépésben. Am a kevésbbé intelligens, a tót, a ruthén, az oláh gazdasági munkások részére előnyösebb lett volna a kényszer. Vagy ezt a kényszer és a munkaadó kötelezettségét úgy lehetett volna talán kombinálni, hogy mezei munkásának a munkaadó fizeti a tagsági díját, addig, a míg az a munkás nála dolgozik, azután pedig maga a munkás fizetné a díjat tovább; cselédjének díját legalább második csoportbeli rendes tagsági díját szintén a munkaadó, míg ennek másik felét maga a cseléd fizetné.

De helyesen keresztülvitt szervezéssel az intézmény tervszerű ösmertetésével és népszetüsitésével így is bizonyára elérhető lesz, hogy az intézmény magában fogja egyesíteni az egész ország gazdasági munkásait, úgy, hogy egy minden tagot összeölelő hálózat lesz, melynek minden egyes ize arra való, hogy tagjainak a nyugodalmas aggságra való kilátással testi és szellemi jólétét előmozdítsa.

(ab.)

Lótenyésztésünk iránya és lovaink értékesítése.

II.

Hazarészünk lótenyésztése ma körülbelül a végletekben mozog. Néhány régi jó ménes, jól megválogatott alapanyaggal és határozott tenyészcczáll; néhány alakulófélben levő ménes, vegyes alapanyaggal és határozatlan tenyészcczáll; ezt követi szórványosan és esetről-esetre változó tenyészcczáll a gazdasági lótenyésztés s végül itt van minden czél nélkül alig számbavehető népies lótenyésztésünk.

Az elsőről úgy az anyag minősége, mint a kitűzött czélok helyessége tekintetében csak elismeréssel lehet szólni, de már a második csoportnál sok felületességet tapasztalunk, mely szinte kizárja a fokozatos fejlődést és haladást s jelzi az okvetlen bekövetkező további visszaesés korszakát. A dolog természetesen rendje ugyanis az volna, hogy az ujonnan alakított ménesek alapja úgy vettessék meg, hogy azok a lehetőség határai között úgy az anyag minősége, mint a tenyészcczél tekintetében minél előbb elsőrendű ménesekké alakuljanak s bizonyos tekintetben tulszárnyalják még a régi méneseket is. Ez a bizonyos tekintet pedig a mai igényekre vonatkozik, melyeket nem volna szabad figyelmen kívül hagyni, miután a várva várt jövedelemre csak úgy számíthatunk, ha a keresletnek megfelelő anyagot állítunk elő.

Ebben a tekintetben kisebb birtokosaink és gazdasági lótenyésztéssel foglalkozó értelmiségünk előbbre haladt, mint némely ménes-tenyésztő és ebből ered, hogy míg az előbbieket néhány kanczájuk után is tudnak haszonnal csikókat növelni, addig az utóbbiak ráfizetnek ménesekre, vagy ha nem, haszon nélkül zárják le számadásukat.

Itt aztán mi is lezárhatjuk hazarészünk lótenyésztésének közgazdasági tekintetben vett hasznosságát, mert népies lótenyésztésünket hasznot hozó foglalkozásnak nem tekinthetjük.

Még a szászok által tenyésztett nyulánkabcsikók értéke is jóval alatta van annak az összegnek, melyért a lovat 3—4 éves koráig fölnevelni érdemes. Általában a népies tenyésztés produktumai 4 éves korban 160—300 koronáért kelnek el és csak nagyon ritka kivételképen valamivel magasabb árban. E mellett tehát haszon nem lehet.

Már most gondolkozzunk egy kissé. Jól van-e ez így, helyes és egészséges állapot-e ez? Vagyunk-e mi abban a helyzetben, hogy fontos és okszerű fejlesztés által olyan jövedelmezővé tehető gazdasági ágat, mint a lótenyésztés, pangani, tespedni hagyjunk akkor, mikor mások a miénkhez mérten sokkal rosszabb, illetőleg kevésbbé megfelelő viszonyok mellett ebből tekintélyes jövedelmet biztosítanak maguknak.

Azt hiszem, hogy erre könnyű a felelet; mert bizony mi nagyon rá vagyunk utalva arra, hogy jövedelmünket, a hol csak lehetséges, fokozzuk.

Ámde az okszerű lótenyésztés nemcsak nagyobb értelmi fejlettséget és némi jártasságot, hanem nagyobb forgatókét is követel, melynek előteremtése nem mindig és nem mindenütt lehetséges. Ez tény, de ha közelebbről vizsgáljuk ezt az ügyet bizonyos elmentések pattannak ki belőle, melyek arra engednek következtetni, hogy nem annyira a befektetendő tőke hiányzik nálunk, mint inkább az akarat, a törekvés, vagy a belátása annak, hogy jobb és helyesebb utra kellene térnünk.

Mint mondtam, némely ménes tulajdonos is és a nép is ráfizet vagy a legjobb esetben haszon nélkül foglalkozik a lótenyésztéssel. Miután pedig nyilvánvaló, hogy a ki hazánkban (és így természetesen hazarészünkben is) a keresletnek megfelelő lóanyagot okszerűen tenyészt, okszerűen növel és tart, annak meg van ebből a megfelelő haszna: mi nem tudunk

más következtetésre jutni, mint arra, hogy a ki mégis kárral tenyészt, az nem számol a viszonyokkal és nem jár helyes uton.

Es ez valóban így is van. A mi lóanyagunkban annyi kiváló tulajdonság van, hogy vétek, saját érdekeink ellen való vétek azt az egy-két hátrányát, a melyek a mai viszonyok mellett megfelelő értékesítésének útját állják, el nem oszlatui.

Lovaink szervezete szilárd, vérmérséklete élénk, formája szép és eredete nagyobb rész a nemes keleti lovakra vezethető vissza; az angol telivérek is jól bele keveredtek és nagyobbára általánosodtak is azok a jó tulajdonságok, melyek őket jellegzik.

Részint a nemes keleti és az angol vér befolyására vezethető vissza az a bámulatos kitartás, menőképeség és tanulékonyosság, mely a mi lovainknál csaknem általános. Ismerek méneseket, melyekből egyenesen a rud mellé viszik a csikót, de számtalanszor láttam kistenyésztőtől vett csikókat is, melyek párszori befogás után, minden tanitgatás nélkül vitték a kocsit, úgy, hogy nálunk a makacs vagy nehezen tanuló csikó ritka kivétel. A szembajok és csonthibák szintén ritkábbak, még pedig sokkal ritkábbak, mint hazánk más vidékein és a mi kívánni való ezen hiányok csökkentése iránt van, azt némileg szorgosabb selejtezés útján hamarosan ki lehetne elégíteni. A mi lovainknak tehát lényeges értéket csökkentő hibája csak kettő van. Egyik: az egyöntetőség hiánya, másik: a kicsi test.

Az egyöntetőséget természetesen nem lehet úgy értelmezni, hogy kiterjedten az egész országrész lovai egyformák legyenek, de az nagyon kívánatos lenne, hogy egyes vidékek lóanyaga vérben, formában, színben, testnagyságban hasonlóak legyenek egymáshoz, ma azonban még ott tartunk, hogy némely ménesben sem találjuk meg az egyöntetőségnek ezt a fokát, noha a ménesek tenyésztése rendszerint egy kézben van.

Az egyes vidékek lóanyagának egyöntetűbbé tétele persze sokkal több nehézségbe ütközik, mint a magán méneseké. Egyrészt, mert sok itt a gazda s nálunk ősi szokás szerint, ahány ház, annyi szokás. A vármegyei lótenyésztési bizottságok és a gazdasági egyletek lennének leginkább hivatva arra, hogy ebben az irányban a közvéleményt megérleljék és a fedező ménes kiválasztásánál befolyásukat, szakértelmüket latba vetve, egyfajta és lehetőleg egyforma testű méneseket állíttassanak következetesen a megye egyes fedezettő állomásaira. Ehhez pedig nem keletene más, mint a ma divó rossz szokásnak felhagyása; persze ez is nehezen menne egyelőre, mert már úgy vagyunk szoktatva, hogy az egyes fedezettő állomásokon a hány ló, annyi fajta, annyi féle, még pedig főképen azon indokból, hogy minden igény kielégítést nyerjen. A szokáson alapuló hivatalos nézet is az tehát nálunk, hogy az egyes fedezettő állomásokra több fajtájú, különböző színű és nagyságu fedező ménes adandók, mert így az egyéni izlés és kíváncsalom némiképen kielégítetik. Ilyen eljárás mellett aztán lehetetlen az egyöntetőség felé haladni.

Általában a megyei lótenyésztési bizottságok kevés kivétellel program és határozott czél nélkül működnek, ha ugyan működnek, és így az, hogy X. vagy Y. községbe az egymást követő évek folyamán milyen fajtájú ménes kerülnek, jórészt a véletlen esélyeitől függ. Ez pedig nem jól van így. A lótenyésztési bizottságoknak mindenek felett az lenne a hálás feladatuk, hogy a megye területének egyes vidékeit alaposan megismerve, az oda leginkább találó méneseket válogassák össze és így céltudatosan javítsák annak a vidéknek lóanyagát. Azt sem tarthatjuk egészséges és az ügy érdekében állónak, hogy lótenyésztésünkkel egészen az állanra támaszkodunk és a milyen anyagot a méntelepektől kapunk, olyannal érjük be. A méntelepek lóanyaga természetesen általános országos érdekek szolgálatára válogattatik össze s miután a

telepekben felesleges anyagot össze halmozni nem lehet, az a 2—3 vagy több várnegye, mely egyik vagy másik telep kerületébe tartozik, nem igen válogathat, hiszen onnan minden lónak állomásra kell jutni. A közönség aztán úgy van ezzel az anyaggal, hogy jobb valami, mint semmi, tehát ha más nincsen, jó az, a mi van. Ilyen állapot mellett ki-ki megalkuszik a helyzettel és nem annyira tenyészt, mint szaporítja lovait tovább.

Az 1894. évi XII-ik t.-cz. 25. és 26. §-ban ki van ugyan mondva, hogy a közös használatra szolgáló apaállatok megszerzéséről, elhelyezéséről és tartásáról a község, illetve a birtokossági tanács gondoskodik s ha a község ebbeli köteletségének nem felel meg, erről a hatóság a község költségére gondoskodik. A lovakra nézve, a mennyiben állami ménekről kielégítőleg gondoskodva nem lenne, 10 év adatott átmeneti időszakul, mely idő alatt az egyes községeknél gondoskodniok kellene, hogy megfelelő mén álljon a közönségi lótenyésztők használatára.

Ez a törvénybe iktatott köteletség megnyitja az utat az egyes községek és így egész vidékek részére, hogy lóanyagokat egyöntetűbbé, megfelelőbbé és értékesebbé tehessek, vagyis, hogy magukat függetlenítve, tetszésük szerint alakítsák azt át.

Hazarészünkben az egyes szász községek kivételével, tudomásom szerint még eddig egyetlen község sem gondolt arra, hogy lótenyésztésének ilyen vagy olyan irányban való változtatása végett lépéseket tegyen, a mibe talán szintén van némi része a lótenyésztési bizottságok csendes működésének és a mai állapotokkal való megalkuvásának. Ezt sajnálatlaltal konstatáljuk, mert úgy vagyunk meggyőződve, hogy ezt a kérdést már ki kellett volna dobni a gazdaközönség, főleg pedig a kistenyésztők közé, hogy ők is hallassák nézeteiket, sőt mi tovább is mentünk volna. Ha jól emlékszünk még a hetvenes évek utolján készítettett a földmívelésügyi miniszterium egy vázlatos térképét lóanyagunk tenyészkerületeiről, melyen öt osztályba foglalta lóállományunkat. Az osztályok következők: igás, hintós, kishátas, nagyhátas és hegyi lovak. Kezdetnek, alapnak ez a munkálat is jó volt, legalább a körütekintő és gondolkodó gazdák áttekintést nyertek az ország lóállományának kvalitásáról. Azóta készült már több és jobb térkép is a mi lótenyésztésünkről, de az egyes vidékek típusának kidomborodásában nem gyönyörködhetünk. Az kétségtelen, hogy pl. Torontál, Somogy, Győr, Heves, Csanád stb. vármegyék lóanyaga más mint pl. Udvarhely, Csik, vagy Kolozsvármegye lóanyaga, de vajjon olyan-e a különbség, mint a minőnek lenni kellene? Biz az nem olyan.

Azt bizonyára mindenki elismeri, hogy hintós és hintós, háttas és háttas ló között nagy különbségek lehetnek és vannak.

A lótenyésztési bizottságoknak tehát a területük viszonyai között legnagyobb arányban levő, avagy ezen viszonyoknak leginkább megfelelő, akár hintós, akár kis vagy nagy háttas lovak, vagy bármiféle lovak megismertetésére, a községenként vagy egyes központos helyeken tartandó lódíjazások útján, mindenestre törekedni kellene, evégből szükséges lenne, hogy a kerület tenyészczéljainak leginkább megfelelő típust kiválasszák, kitüntessék és mintául oda állítsák, hogy a többi tenyésztők is olyannak előállítására, tenyésztésére törekedjenek. Hazarészünkben, fájdalom, ilyen községenkénti lódíjazások nagyon gyéren tartatnak és így a kistenyésztőnek alig van arra is alkalma, hogy egy megfelelő modellt lásson vagy ismerjen meg, melyet aztán fíradozása végczéljául maga elé állítson.

Ez lenne nálunk a legsürgősebb lépés a népies lótenyésztés fejlesztése érdekében.

A második helyes lépésnek pedig azt tartanánk, ha jobb méneseink saját tenyésztési méneket tartanának a körülöttük levő községek lóanyagának javítására és lehető átfelműlésére. Nem járna egy vagy két ilyen

mén tartása kárral, valamint abból sem származnék nagyobb tenyésztőinkre semmi hátrány, ha méneseik körül a népies tenyésztés produktumai némileg hasonlitanának a ménesbeli anyaghoz, sőt ellenkezőleg, azt tartjuk valószínűnek, hogy az ilyen módon némileg kiegyenlítő anyag sok vevőt vonzana hazarészünkbe. A vevő ma oda megy, a hol szükségletét biztosan fedezheti, vagyis a hol quantumot talál.

Egy-két jó csikóért nem tehet a kereskedő nagyobb utakat, nem vesztegethet időt és pénzt, mert hiszen olyan helyekre, a hol ugyanazon idő alatt és költség mellett 15—20 darab lovat lehet venni, mindenki szivesebben megy.

De ezek az előnyök már csak következményei lennének annak az óhajtott állapotnak, melyben a mi nagyobb ménestulajdonosaink ugyszólva minden anyagi áldozat nélkül juttatnák a népies lótenyésztést és önnön magukat is.

Mondjuk, hogy minden vármegyében így tenne 3—4 birtokos. Ezzel először is az egyes vidékek lótenyésztése függetlenítették és fejlődése hozzá lenne kapcsolva ahhoz a méneshez, mely ugyan azon viszonyok között már talán teljesen bevált, vagy legalább is megfelelőnek bizonyult. Ez a ménes a maga egyféle produktumával, ménjeivel folytonosan idomitaná a közselvidék lóanyagát, míg végre nagyobb területeken tüneznének fel az egyenlő típusok, tehát kezdetét venné az egyöntetűség fejlődése.

És nagybirtokosainknak, ménestulajdonosainknak hova-tovább nagyobb vidék állana rendelkezésükre, a hol ménesikőiket szivesen és jól fizetnék, e mellett lótenyésztésünk hovatovább jobban nélkülözhetné az állami támogatást, önmagából fejlődne, önjerejéből élne, a mi nagy erőssége lenne ennek a gazdasági ágának és beláthatlan időig biztosítaná a magyar lótenyésztés jövőjét.

Ezek elmondása után nem szeretnénk azt a gondolatot ébreszteni, mintha az állami támogatást helytelennek vagy épen károsnak tartanánk, sőt ellenkezőleg, nemcsak a támogatást helyeseljük, hanem mint azt már más alkalommal is nyilvánítottuk, a támogatás módzatait is helyeseljük. Tudjuk mi jól, hogy hazai lótenyésztésünk azon bőkezű és okszerű támogatás nélkül, melyben a magyar kormányok folyton részesítették, ma nagyon csehül állna.

Azt is tudjuk, hogy erre a támogatásra a jövőben is ép oly nagy szükség lesz, mint eddig volt, vagy talán még nagyobb, mert hiszen ha a fent vázolt módon sikerülne a népies lótenyésztés ügyének lendületet adni, akkor a mai mén-állományunk fokozatos szaporítása szükségképpen következne.

A mi pedig a ma használatban levő állami tenyészmenek fajták szerint való csoportosítását illeti, azzal a legmesszebbmenő kívánalmak mellett is teljesen meg lehetünk elégedve. Itt van ugyanis kézzel fogható bizonyítéka annak, hogy az állami beavatkozás jól átgondolt és szigorú következetességgel betartott terv szerint történt.

A ki ezen terv iránt és ennek nyomán hazai lóanyagunk minősége iránt érdeklődik méltassa figyelmére a következő adatokat:

Az ország területén ez időszerint fedez 3528 állami mén. Ezek közül angol telivér 417, angol fajta 1556, arab telivér 44, arab fajta 346, nonius 602, gidrán 248, norfolki 3, lipiczai 204, nori 108.

Ezekből mindenekelőtt az tűnik ki, hogy nálunk az angol fajta vezet, mely után a noniusok következnek, ezeket követi az arab, a gidrán és lipiczai. Az angol fajta tenyészmenek száma azonban jóval több az összesnek felénél, a mi tisztán mutatja, hogy a kormány ezt és a Mezőhegyesen előállított noniusokat (melyekben szintén van angol vér) tartja legalkalmasabbaknak és legjobbakkak hazai viszonyaink között. Az arab fajta ménnek száma is tekintélyes, különösen ha rész-

ben ide számítjuk a gidránokat is, melyekben jóval több az arab vér, mint az angol. A lipiczaiakban is sok nemes arab vér van és így elmondhatjuk, hogy nagyban és egészben a kormány az angol és arab fajtaikat, valamint ezek származékait honosította meg, még pedig olyan arányban, a melyben a magán tenyésztők azt soha sem teheték volna meg.

Miután pedig minden tenyésztő elismeri, hogy hazai lóanyagunk legkitűnőbb correctorait ezekben a fajtaikban találjuk fel, a kormány terve a közóhajnak és viszonyainknak teljesen és tökéletesen megfelel. E tekintetben hazarészünknek sem lehet panasza, miután az itt fedező 356 állami mén (az összes állami méneknek csak 10%!!) közül 150 angol fajta, 60 arab fajta, 64 nonius, 17 gidrán és 65 lipiczai van. Ezekén kívül fedez itt még 9 angol fajta, 1 lipiczai, 1 arab és 1 nonius bérmén. A vezér-szerep tehát nálunk is az angol és arab fajtaiké.

Vannak azonban feltűnő jelenségek is. Így például különösnek tűnik fel, hogy a mig Nagy-Küküllővármegye területén 107, Szebenmegye területén 45, Brassó-megyében 42 állami mén fedez, azaz ezen három vármegyében 194 állami fedező mén van, addig a többi 12 vármegyében összesen csak 162 állami mén talált elhelyezést. Mindenesetre szomorú állapot, hogy Hunyadban csak 4, Csikban 9, Fogarasban 4, Udvarhelyben 17, Alsó-Fehérben 10, Beszterczében 5, Kolozsban 15, Sz. Dobokán 14, Torda-Aranyosban 13, K.-Küküllőben 8, M. Tordában 16 és Háromszékben csupán 47 állami ménre van szükség, noha köztudomású, hogy magánosok és községek ott sem tartanak nagyobb számban méneket, mint egyebütt.

(Folyt. köv.)

L.

Néhány szó a biztosítási törvény revíziójához.

III.

Gyakran felvetik nálunk a magyar és idegen biztosító társaságok közti különbséget is s igyekeznek a gazdaközönséget a hazaiak javára hangolni. Ez évtizedeken keresztül oly fényesen sikerült, hogy most egy fejedelmi vagyon tanuskodik róla, *de a gazdára nézve csupán az 1898-ban háromszorosan felemelt jégdíjakat eredményezte*. Maga ezen vagyon is természetesen csak a gazda rovására gyűlt össze, mert sem a részvényesek, sem az igazgatók nem vontak meg maguktól semmit. Istennek hála mindketten sok-sok milliót tettek zsebre s nem jutott eszükbe a horribilis díjak alól a gazdát legalább részben feloldani, hanem üzleti szavakkal élve „körütekintő munkásságukkal sikerült a társaságot nagygyá tenni.” Később, a midőn újabb társaságok alakultak és az idegenek olyan czélzattal jöttek be, hogy a díjakat mérsékeljék, ádáz dühvel küzdöttek husos fazekuk megvédése érdekében s mikor 25% helyett 20%, vagy 16% nyereséggel kellett megelégedniök, már a biztosítási intézmény bukását hirdették.

A hosszas harcban tönkre silányított kisebb vállalatokat pedig olyan szépen megmentették a magyar hazának, hogy azokat egyszerűen jó haszonnal eladták egy németországinak, a melyik most hangzatos magyar cím és vezető nevek alatt viszi ki a beszédet díjakat Németországba.

Mindezek után az a kérdés, hogy miként lehetne az állapotokot segíteni, s a gazda érdekét a biztosító társaságok érdekével lehetőleg össze egyeztetni?

Szerény véleményem ez:

1. Adassék a gazdaközönségnek gyakori alkalom, hogy a biztosítási szabályokat és feltételeket megismerje. Tétessék a biztosító társaságoknak is köteletségévé, hogy olyan alkalmazottakat (üzlet szerzőket) tartsanak, a kik a biztosító gazdákat felvilágosítják, a minek elmulasztása ne a gazdát, hanem a társaságot sújtja. Tehát helyes biztosításokat vegyenek csupán fel, vagy a gazda tény-

leg részben önbiztosító akar maradni, ezt fejezzék ki a kötvényben világosan és határozottan.

2. Minden egyes biztosítás láttassék el községi bizonylattal, hogy a biztosításra feladott érték megfelel a valódinak, s kellően fel lett a fél a biztosításáról világosítva. A községi előjárás ilyenkor legyen köteles egyúttal a biztosítási ajánlatra vonatkozó véleményét zárt borítékban directe a társaságnak beküldeni, hogy ajánlja-e a biztosítást elfogadásra vagy nem. A biztosító társaság azután ha veszi magának azt a fáradságot, hogy az elutasítás okát kipubatolja, ha nem, az odium már ilyenkor ötlet terheli, mert nem köteles a biztosítást elfogadni s így kitérhet a kár elől.

A községi bizonylat költségeit, a mely csak 1—2 korona lehet, a biztosító társaságok a féllel közösen viseljék, mivel közös érdekről van szó. Ez a díj természetesen csak a biztosítás megkötése alkalmával egyszer lenne fizetendő.

3. Csupán olyan alkalmazottak nyerjenek a biztosító társaságok részéről mozgó ügynöki meghatalmazást, a kik mint kereskedelmi meghatalmazottak szerepelhetnek. A helyi ügynökökre ez nem vonatkozhatik, azok a biztosító felekkel szemben úgy is mindig erkölcsi felelősség alatt állanak és a községi bizonylat által különben is eléggé ellenőriztetnek.

4. Kisebb községi károk biztosítása 1300—500 koronáig rendeztessék a községi előjárások által. Ezt könnyen rájuk bízhatják a biztosító társaságok, mivel minden egyes biztosítás úgy is el van az előleges érték igazolással látva s joguk van azt különben is felülvizsgálni. Ily módon meg lenne a károsnak a szükséges erkölcsi támasza és megfelelő szakértője, a társaságok pedig a kárfelvétel egyszerűsítése által nagy megta- karítást csinálnának.

5. Azon esetben, ha a gazdák vagy a biztosító társaságok nem lennének a községi becsléssel megelégedve, ugyisint, ha a nagyobb károk felvételénél, (a melyeket a biztosító társaságok directe eszközölnék) annak eredménye ellen kifogás merülne fel, szakértői becsüt kérhessenek.

Ezen szakértői becsüt tagjai lennének a társaság kiküldött szakértője, a fél megnevezett szakértője és egy a biztosítási hivatalból ezen célra delegált elnök. A biztosítási hivatal rendszeresítése a kormány által elhatározott dolog lévén, annak szükségességét és belső szervezetét nem tárgyalom, csupán az idevágó részére terjeszkedem ki. A biztosítási hivatalt úgy kellene szervezni, hogy az megfelelő számú és képzettségű szakértőkkel birjon, a kik a szakbecsüt alkalmával az elnöki tisztet hivatalból kötelesek betölteni, viszont a biztosító társaságok kötelesek legyenek magukat ezek döntésének alávetni. Így meg lenne az az organum, a mely úgy a gazda, mint a biztosítási társaságok érdekeit egyenlő igazsággal megvédi, s az egész biztosítási intézmény iránt bizalmat kelt. Egyúttal könnyebben hozzáférhetővé tenné a szakértői bizottságok igénybe vételét, mivel nem kerülne aránytalanul nagy költségbe. A szakértői díjat ugyanis a kár nagyságához, az arra fordított időhöz és az illető társadalmi állásához mértén mérsékeltelen kellene megállapítani. A biztosítási hivatal delegáltja pedig az államhivatalnokok részére egyöntetűen megállapított napidíj és fuvardíj megtérítésben részesülne. A költségre szükséges előleget annak kellene leteüni, a ki a szakbizottság összeállítását kéri.

Jégekáróknál, vagy nagyobb gazdasági károknál, a hol a káros már előzetesen is szakértő útján kíváná kárát megállapíttatni, mindaddig, a míg erre kellő személyzet lenne, szintén a biztosítási hivatal delegálna szakértőt. Gondoskodnék egyúttal arról is, hogy az egyes vidéki központokban legyenek ezen célra alkalmas szakemberek, a kiknek kellő beoktatása általuk már előzetesen megtörténne

és hivatalos eskü alatt megszabott díjazásért kizárólagosan a gazda közönség rendelkezésére állanának.

A jégekárók szakbizottsága analog állítatnék össze a tüzkárók szakbizottságával.

Ilyen módon meg lenne a gazda érdeke is védve, nem kellene a szakbizottságok összeállítására esetében tulságos sokat koczkatnia és megbízható szakértők döntenének sérelmesnek vélt ügyében.

6. A megállapított kárösszeg a kárfelvételől számított legkésőbb 14 nap alatt a községi előjárásokhoz lenne kiutalványozandó a bizt. társaság által, az előjárás azután meggyőződnek annak helyes összegéről, s átadná azt nyugta ellenében a károsnak. Ha pedig a káros azt elfogadni nem akarná s szakbizottsági döntést kérne vagy perre vinné ügyét mindaddig a községi előjárásnál maradna az összeg, míg a per eldől. Így megszűnnék az az anomália, hogy a társaságok tulajdonképen a káros pénzét díjtalanul használhatják, s birtokon belül nyugodtan várják a per befejezését. Ily módon gyorsítva lenne a per lefolyása is, mivel a társaságoknak nem lenne érdekük azt huzni-halasztani, hanem örvidenének, ha ügyüket mielőbb befejezve tudnák.

Az előjárás gondoskodnék egyúttal arról is, hogy a kár összeg. tényleg a kár kiegyenlítésére fordíttassék.

Ha a fél megbízhatlan, vagy kiskoru, az előjárás hivatalból gondnokot rendelne ki a kár helyreállítás idejére, a ki a helyreállítást, kiegészítést, beszerzést stb. ellenőrizné és esetről-esetre kifizetné. Ily módon apadnának a kétséges károk és egyúttal sok érték megóvatnék az elpusztulástól, illetve megsemmisüléstől. Az állam nem vesztene el adózási objektumot, a biztosító társaságok pedig megnyugodhatnának, hogy valódi és tényleges kárt fizettek meg, s a kár helyreállítása esetében újból náluk lenne az objektum biztosítva.

Az elősorolt szabályok és újítások való- sítása esetében remélni lehetne, hogy a biztosítási intézmény azon magaslatra emelkedik, a melyen egy ilyen humánus és a közjólétet célzó intézménynek állani kell. Meg lenne a biztosító felek bizalma és megnyugvása is, mert kárük igazságosan lenne megfizetve, és sérelem esetében biztosítva lenne annak igazságos felülbírálása. A biztosító társaságok pedig egy jobb és egészségesebb üzletet folytathatnának, a melynek vezetése rájuk nézve is előnyösebb és kellemesebb lenne.

di.

A veszettség elleni védekezés.

A különböző ragályos fertőző betegségek közül, a veszettség azon betegségek közé tartozik, melyet már Kr. előtti időben ismer- tek, mely emberre és állatra egyformán halálos kimenetelű minden esetben, melyet éppen ezért mai napig is mindenféle elképzelhető összetételű és hatású szerrel igyekeznek gyógykezelné. E betegség okozóját, mai nap is, ki tudná megmondani, hány tudós keresi; s különös, hogy bár ezt ma sem ismerjük, még is áll rendelkezésünkre több oly biztos eljárás, melylyel embert és állatot a biztos haláltól meglehet menteni. Azt hiszem, hogy nem lesz érdektelen, ha e betegség elleni ma használatban levő ojtási módszereket és azok lényegét rövidesen ismertetjük.

Ennek alapos megérthetése végett azonban, kénytelen vagyok néhány szóval a betegség oktanára vonatkozó fontosabb vizsgálatakat is elmondani.

Mint fent is említém, ez fertőző, ragadós betegség, mely azonban csak contactus — közvetlen érintkezés — útján terjed egy individuumról, a másakra. E betegség okozóját kereső vizsgálatok eredményéből azt lehet következtetni, hogy az valamely alsórendű lény, mely ép úgy szaporodik, mint a többi microorganismus s nem valamely vegyi mérég, mint

azt sokan — még szakemberek is — hitték és hiszik.

Hogy ez így van kiviláglik abból is, hogy ha a veszett kutya nyálát sűrű anyag szűrőn átszűrjük, azzal a betegséget előidézni nem lehet; holott ha a vegyi mérég volna, azzal ez után is úgy meg lehetne betegíteni valamely szervezetet, mint ha azt meg se szűr- tük volna.

Hogy eddig nem fedezte föl senki, az talán az okozó kicsinységének, vagy talán vizsgálati eszközei vagy módszerei tökéletlenségének tudandó be. — Annyi azonban bizonyos, hogy mindazok, a kik e kérdés megoldásával foglalkoznak, láttak apró mozgó lényeket — vagy legalább látni vélték — s a látott microorganismust a betegség okozójának hitték, a látottban azt felfedezettnek gondolták.

E vizsgálatok azonban még sem tekint- hetők meddőknek, mert habár a kitűzött célzt nem érték is el, oly valóságokat hoztak napfényre, melyek szintén korszakalkotó esemény- számba mennek. Megállapították többek kö- zött azt, hogy a betegség okozója a szervezet minden részében meg van; egyes szervekben kisebb, — másokban nagyobb mennyiségben. A legkevesebb a vérben, legtöbb az idegrend- szerben foglaltatik.

Nos már most vizsgáljuk meg azt, hogy ha a vírus — kórmező csira — a szervezet minden részében meg van, hogy juthat az oda?

Erre alkalmas a szervezet minden része; de ebből viszot nem következik az, hogy ha az már belejutott, ott annak ki kell fejlődnie is. Ezt a gyakorlati élet is igazolja. Ha nyál, nyirok, vér stb. jut a kézre, feltéve, hogy a bőr ép, a betegség még nem fejlődik ki. Kivételt képez a szem, melybe, ha akár mily kevés fertőző anyag jut is, ha a bejutástól számított egy órán belül azt onnan ki nem mossuk valamely fertőtlenítő folyadékkal, a betegség akkor is kifejlődik, ha a szem köt- hárttyája teljesen ép is.

De még a sebzések sem biztos kapui a vírusnak. Hogy ha a seb nagy és főleg jól vérző, a legtöbb esetben a veszettség nem fejlődik ki; míg ellenben a tú vagy csontszilánk karczolás mindig veszedelmesebb követ- kezményű, mint akármily nagy tátongó seb. Ennek oka pedig az, hogy egy kis karczolás- son át majdnem semmi vérzés sincs, a mi a bejutott vírust kimossa; azt a legtöbb esetben észre sem vesszük keletkezése pillan- tában, hanem napok mulva, vagy egyáltalá- ban olyan későn, midőn már a vírus közötti hézagokon, vagy lemeztelenített idegszálak mentén oly messzi jutott, annyira elszaporó- dott, hogy már a védojtás sem lehet mentő. Innen ered az, hogy némelykor a fertőzés utáni hónapok mulva tör ki a veszettség.

A már eredményes fertőzött szervezeten is a betegség kitörési ideje attól függ, hogy mily közel történt az infectió, a központi idegrendszerhez; minél közelebb, annál hama- rább tör ki, — a betegség veszedelmessége függ továbbá attól is, hogy a vírus házi állatból jutott-e emberbe, vagy állatba? Azt látjuk, hogy veszett vad állatok vírusa jóval erősebb virulenciájú — életképességű — mint a házi állatoké. Sőt a házi állatok viru- sának erőssége is bizonyos fokozatot mutat; kutya és macska vírusa jóval erősebb, mint a többi; baromfiak vírusa a leggyöngébb. Azt találjuk továbbá, hogy bizonyos állatfajba való fokozatos oltás után a vírus erőssége fokozódik, (nyul) illetve gyöngül (majom.)

Hogyha bizonyos számú állatt (nyul) szervezetén átviszük a vírust, akkor hatása állandó lesz. Ha pld. a 25-dik nyulból oltunk, akkor a vírus a 8-dik, az 50-dik nyulból vett vírus a 7-dik napon öl és e tulajdonságát to- vább is megtartja. Ilyen eljárással nyerjük a „fix vírust“, melyet hatásában annyira lehet fokozni, hogy már öt nap mulva öl, míg a természetes fertőzősénél — ez az „utcai vírus“

— 12 naptól 9 sőt több hónapig is tarthat a lappangási idő.

Az idevágó nagyszámú kísérlet kiderítette, hogy a fix virussal fertőzött állat gerincz veleje, ha a nedvtartalmából vesztit, a vírus ereje csökken; s ha kiszáradt, akkor a vírus is tönkre megy.

Igy pl. 5 napi száradás után a vírus a 8-dik, 9 napi száradás után a 15-dik napon öl; 14 napi száradás után hatástalan.

Ha már most 14 napon át teszünk száradni egy-egy gerincz-velőt, akkor 14 erősségi fokozatu gerincz-agyat kapunk, melynél az utolsó gerincz-agy a legerősebb, az első, a leggyengébb virust adja

Ez képezi a nagy Pasteur ojtási módszerének alapját. Ő is fedezte fel ezt és az ő elvei alapján történik a védojtás és pedig úgy, hogy a megmárt egyén részére, a leggyengébb gerinczvelő egy darabját vízzel eldörzsölik és a has fala bőre alá ojtják. Mindennap egy erősebb gerincz-velőből készült ojtó anyaggal haladva végül a teljes virulenciájú gerincz-velőből ojtják be, minden utóbaj nélkül. S ha a beteg idejekorán vétetik kezelés alá, azaz mielőtt a veszetség lappangási határideje betelt volna, e fokozatos erősségű ojtó anyagból annyi vitetik a szervezetbe, hogy az eredeti fertőző anyag hatása megsemmisül, illetőleg a veszetség kifejlődése megakadályoztatik.

A Pasteur-féle módszer bár igen szép eredményeket mutat fel, még is vannak esetek, a mikor a beoltás után a megmárt egyénen még is kitör a veszetség. Ez különösen akkor esik meg, ha a megmárt egyén későn vétetik kezelés alá, vagy pedig vadállat a központi ideg rendszerhez közel fertőzte. Mint tudjuk a körülmény még veszedelmesebb, mint a kissé megkésített oltás igénybevétele. Többen keresték ennek az okát s kiderült, hogy az ilyen fertőzéseknél, nemcsak a fertőző anyag erőssége, hanem annak mennyisége is, befolyással van a betegség kifejlődésére. Viszont — ebből az is világos, hogy az ojtásnál is minél nagyobb mennyiségű gyöngítetlen virust viszünk valakinek a szervezetébe, annál valószínűbb a gyógyulás is.

E fontos tény képezi viszont Dr. Högyes tanár eljárásának az alapját s ő nem gyengíti a fix virust, hanem higitja és pedig úgy, hogy sós vízzel $\frac{1}{5000}$, $\frac{1}{2000}$, $\frac{1}{500}$, $\frac{1}{200}$, $\frac{1}{100}$ és $\frac{1}{10}$ töménységű ojtóanyaggal kezeli a megmárt egyéneket az általánosan ismert eredménnyel.

E fenn idézett két módszeren kívül, még számos eljárás van, melyek közül említésre méltó Babes módszer.

Ő ugyanis kiindulva abból a tapasztalati tényből, hogy különösen veszett farkas által megharapott és fertőzött egyének, a kik még rendszeren későn is érkeznek valamely védojtó intézetbe s így a betegség biztos áldozatai, igyekezett az eddigi ojtási módszert oda tökéletesíteni, hogy ezek a szerencsétlen emberek is megmenthetők legyenek. Az eddigi eljárásnak az a hátránya, hogy az oltó anyag a beoltástól számított csak 10—12 nap múlva fejt ki hatását, úgy, hogy némelykor, de különösen a fenti súlyos eseteknél, a vaccin hatását az eredeti vírus hatása megelőzi, szóval még az ojtás befejezte előtt, kitör a veszetség, halálos kimenetellel. Babes ugyanis azt tapasztalta továbbá, hogy ha veszetség ellen immunisált állat savóját egészséges állatba fecskendezi és azután fertőzi, a veszetség nem tör ki rajta; sőt a már veszetség tüneteinek közt megbetegedett állat is meggyógyul!

Ezt úgy értelmezi, hogy a védojtott állat savójában foglalt nagy mennyiségű vaccin már a beoltás pillanatától kezdve fejt ki hatását és így nem kell bizonyos időnek eltelnie, mint a többi ojtási módszernél, hogy a beoltott vaccin hatása — legyen az preventív vagy curetív — érvényesüljön.

Ez irányban végzett kísérletei továbbá azt derítették ki, hogy a hatóanyag minősége alárendelt szerepet játszik; a fő annak mennyisége, melylyel egyenes arányban áll.

A Högyes-féle módszernek ez a felette értékes alapja, hogy itt maga s vaccin nagy mennyiségben jut a szervezetbe, nagyobb quantumban, mint a Pasteur módszerénél.

Hogy ha már most valamely súlyos és talán megkésített esetben, a rendes Pasteur-féle kezeléssel kívül, még immunisált állat savójából is ojt a fertőzött egyénbe, azon veszetség nem fejlődik ki.

Ezen ojtási módszert és gyakorlati értéket Jászvárosban (Moldva) Dr. Puskáriu vizsgálja s az eddigi eredmény várakozáson felüli. Babes e módszert a bukaresti Pasteur intézetben csak súlyos és criticus esetben alkalmazza, mert, hogy szavaival éljek: „nem érzi magát felhatalmazottnak arra, hogy a kipróbált Pasteur módszerét egy még teljesen ki nem próbálttal felcserélje.” Ez igaz, de ha módszerének gyakorlati használhatósága biztos tény, akkor alkalmazásának késleltetése az emberiség rovására megy, mert, mint illetékes szakembertől tudom, Pasteur módszerének alkalmazása után — jó hogy ritkán — egyeseken bizonyos szervekre vagy testrészekre kiterjedő hűdések fejlődnek ki az oltás utáni rövidebb hosszabb időmulva.

Valószínű oka ennek az, hogy a száritott gerincz-agyban mérgező szerves vegyületek képződnek, melyek bár kis mértékben jutnak egyszerre a szervezetbe, de végtére is felhalmozódnak s roncsoló hatásuk nem marad ki. Ha tán egyébként nem is, de már ezek kikerülése végett is czélszerű volna az újabb módszerrel ojtani, melynek alkalmazása után, fenti tünetek — valamint Högyes módszere után sem — kifejlődése nem észleltetett.

E fenn elsorolt három, gyakorlatilag is bevált módszeren kívül van még több is, melyek azonban csak tudományos értékűek. Ezekről fenti értelemben még korai nyilatkozni s azt hiszem fölösleges is, legalább ezidőszert, mert a használatban levők megállják helyüket.

Betegh Lajos.

KISSEBB SZAKKÖZLEMÉNYEK.

Arzénetetés. Minden tudományos alap nélkül elterjedt az az előítélet, hogy fiatal lovaknak és csikóknak arzént adnak, a mi még a legminimálisabban adagolva is lassacskán fölhalmozódik az organizmusban és veszélyes májbajt idéz elő. Vannak ménesek, melyekre nézve végzetesek voltak az arzénal való kísérletek. Az arzén nem asszimilálódik a szervezetben, miért is minden esetben ártalmas, a mikor nem orvosságképen használják valamely betegség ellen. Mert a természetet sem settetni nem lehet, sem törvényeivel ellenkezésbe jönni nem lehet büntetlenül. Elég komoly eset kell ahhoz, hogy olyan aktív mérget, mint az arzén, orvosságképen használni kelljen, de babonából, előítéletekből eredő használata sohasem indokolható.

Idősebb fák ültetése eredménytel járhat akkor, ha a következőkre ügyelünk:

1. **Göngyölítés nélkül való ültetés.** A gyökereket jó földdel vegyük körül a tágas, nem tulságosan mély gödrökben.

2. **A földet lehetőleg vastag trágyaréteggel fődjük be,** mely által a gyökereket tulságosan sok és tulságosan kevés nedvességtől óvjuk. Tehát egyenletes nedvesség! Ez által gyógyulnak a nagy gyökérsébek és a gyökérverés biztos lesz. Ez a takaró biztosítja a gyökereket télen a megfagyás ellen.

3. **A fa kérgét mésztejjel mázoljuk be.** Ez megakadályozza a napsugaraknak a kéregre való közvetlen hatását s ez által a fancedv tulerős elpárolgását.

4. **Az ágakat megritkítsuk,** a mennyire azt a gyökérhöz való aránya kívánja.

5. **A fa dróttal való megerősítése** a földbe vert karókhöz, melyek a törzs körül egyenletesen, háromszögben veressenek a földbe. A drótok úgy legyenek alkalmazva, hogy a fa ülepedésével meglazulva, újra megfeszíthetők legyenek.

Ribizke bor készíthető a legjobb eredménytel a következő eljárás szerint: Az érett ribizkét

szedés után egy napig állani hagyjuk, aztán ritka rostán átérésztve lebogyózza és szitán áttörve, a csutkát és magot kisajtoljuk, A tiszta levét most meleg vízben feloldott cukorral kell keverni és a sajtoházban vagy valamely melegebb helyen kiterjeszteni és 5—6 hét múlva — ha teljesen kiforrott — lefejteti, mire pinczében tele hordóban akár évekig eltartható Pecsénye-bor készítésére egy liter ribizke-lére $1\frac{1}{2}$ —2 liter forrás-vagy folyóvizet és 22—25 deka cukrot alkalmazunk. Asztali bohoz egy liter ribizke lére $2\frac{1}{2}$ liter vizet és 14—16 deka cukrot vegyünk. Megjegyezzük, hogy igen kitünő édes bort (u. n. konty alá valót) úgy készítünk, hogy 1 liter friss lére 2 liter vizet és 1 kiló cukrot veszünk és meleg helyen erjesztjük. Tudvalevőleg kevés fekete ribizkétől a bor illatossá lesz.

A földi bolhák ellen a legjobb szerek egyike a superfoszfát, melyet mint műtrágyát már elég jól ismernek kertészeink. Finoman megsztált csontliszt vékonyan a kerti ágyra szórva, szintén jónak és hathatósan bizonyult, sokkal jobbnak, mint a hamu és a korom. Különösen bevált vízben oldva, mint hig trágya alkalmazva. A földi bolhák ellen az is igen hasznos, ha a déli legforróbb órák alatt beárnyékolhatjuk az ágyakat, ha az illető növényeket nem nevelhetjük különben is némileg árnyékosabb helyen, a mi pedig a földi bolha ellen a legjobb szer.

A vörös pók ellen. Ismeretes dolog, hogy a vörös pók ellen általában a kénvirágot használják, a melyet mésszel kevernek és vízzel kásaszerű péppé alakítanak s ezután rákenik a melegvezető csövekre. Szükséges azonban, hogy a csövek jó forrók legyenek, a levegő pedig eléggé nedves legyen, mert különben a kén el nem párolog s nem hat. A kén nemcsak a rovarokat öli meg, hanem a penészgomba csirákat is tönkretesz s így kétszeres haszonnal jár. *A La Sem. Hort.* a következő keveréket ajánlja: $\frac{1}{2}$ kiló kénvirágot, $\frac{1}{2}$ kiló oltott meszet, 3—4 liter vizet. A keveréket tíz perczig főzik, a miután leülepedni hagyják s a leülepedett részt kenik föl a csövekre. Az üledék felett levő vizet összegyűjtve 100 rész vízzel felhígítjuk s a növények permetezésére használjuk föl. A kereskedelmi kertész állítása szerint ez a szer igen jó és hatásos.

IRODALMI SZEMLE.

Hazai lapokból.

A „Gazdasági Lapok” ban a *rozsok kiritkulásáról s a buzák sárgulásáról*, tehát olyan bajokról ír érdekes cikket Ordódy Lajos, mely sajnos, a mi gazdáinkat is nagyon érdekli, mert bizony itt is látjuk azt, hogy ugyanegy határon, egyazon földnemben az egyik tábla rozso jól áll, a másikban pedig a kiszántásra érdemes. És az egyforma viszonyok között mutatkozó eme nagy eltérés a czáfolata annak a hitnek is, hogy a hideg eső az oka annak a színváltozásnak is, mely a buzák és árpák sötétzöldjéből sárgát csinál. Ordódy is az esőnek tulajdonítja, de más kiindulási pontból: „*En úgy a rozsok kivészését, mint a buza és árpa kisárgulását annak tulajdonítom, hogy a már 6 hónap óta tartó folytonos esőzések kilugozták a földeket, az alsó rétegekbe sodorták, — elérhetlen mélységbe, a gyökérzetre nézve a tápszereket.*” Ez a diagnózis. De az árkánomot is megadja rá mindjárt, elmondván, hogy olyan vidéken, a hol a mások rozstáblái arra sem érdemesek, hogy learassák, az ő rozsoi nagyon szépen állnak, szinte tulbuják. Ez a rozso bükköny zöldtrágyában van, kétszeri szántással és holdanként 150 kg. (18%) superfoszfáttal. A mit azután több példában is látva, joggal vonhatom le azt a következtetést, hogy a zöldtrágya és istállótrágyával bőven, vagy superfoszfáttal ellátott földek győzik szolgáltatni a kilugzott földön a nitrogént, a mi nagy részben a nitrogénfejlesztő zöldtrágyáknak köszönhető. A nitrogénnek ezen kilugozása okozza a buza megsárgulását is, mert ez által a föld felvehető tápláló anya-

gokban szegényebb lesz, a buza elveszti klorofilját s ha az időjárás tartósan nedves, bizonyos a hitvány termés. Oly földben, amely nem kellőleg trágyázott, sőt a táblának valahogyan kevésbé trágyázott részeiben is, következik be a buza, árpa megsárgulása.

A „Köztelek”-ben Kovácsy Béla azokra a tenyésztési hibákra mutat rá, melyek az okozói annak, hogy tehenészetünk *tejmennyisége annyira mögötte marad a külföldi tehenészetek mögött*. Nem a takarmányozási, hanem a tenyésztési hibákat veszi szemügyre. Az első hiba az, hogy az utóbbi időben nagyon sok tehenet importáltunk a külföldről, még pedig a legrosszabbul tejelő példányokat, mert hiszen a jobban tejelőket egy tenyésztő sem adja el. Az ilyen rosszul tejelőket pedig nehéz dolog jó tejelőkké változtatni. A másik tenyésztési hiba az üszők késői fedeztetése. Az ország nagyon sok tehenészetében $2\frac{1}{2}$ —3 éves korában bocsáttatik bika alá az üsző, pedig az ilyen későn fedezettett üszőből már nem igen lehet jó tejelő tehén, mert a tejelő-képesség kifejlesztéséhez szükséges, hogy a tejelválasztó szervek az állat fiatal korában vétessenek igénybe. Okvetlenül szükséges, hogy az üsző 18—24 hónapos korában bika alá kerüljön, erre a korra tehát jól ki kell fejlődve lenni, a mit a jó takarmányozással és ápolással lehet csak elérni. A szükségesnek jelzett fiatal korban fedeztetve — a mikor a test nincs még minden irányban kifejlődve — a magzat-képező szervek fejlődése előtérbe helyeztetik, a fokozott véráram előmozdítja a mirigyek erősebb kifejlését és működését. Lassu fejlődésű fajta, vagy a táplálkozás miatt lassabban fejlődött üsző sosem lehet jó tejelővé. Egy másik hiba az, hogy az átörökítő képességet nem méltányolják kellőképp, pedig nemcsak a tehénnek, de a bikának átörökítő képessége is rendkívüli befolyással van a tehén tejelőképességére. A helyes kiválasztás, még pedig első sorban a tejelő-képesség szempontjából végezendő kiválasztás szintén fontos dolog. Nagy befolyással van a tej mennyiségére a borjajzatási mód. Nem helyes az, hogy a tehén kora tavasszal lesznek borjajzatva, mert így nyérünk télen a legkevesebb, nyáron a legtöbb tejet, holott jövedelmezőség szempontjából éppen az ellenkező a kívánatos. Az aug.—októberi borjajzatás helyesebb, mert a tejelés első időszaka téli hónapokra esik, az apasztás idejének elkövetkeztek pedig a legeltetés és zöldtakarmányozás is itt van, a mikor a tej mennyisége megint emelkedni fog. És az őszi elletés ha az istálló elég meleg, a borjak fejlődésére sem lesz káros, sőt előnyös az, ha a borju hat hónapos kora előtt nem legel, hanem száraz takarmányon él.

A „Magyar Gazdák Lapja” a szőlőpermetezés eljárását írja le. Az első permetezés a virágzás előtt kell hogy történjék, vagyis még májusban, mikor a hajtások hossza 12—15 cm. A mi a permetező oldat erősségét illeti, arra ügyelni kell, hogy se nagyon gyöngye ne legyen, mert akkor nem lesz haszna, sem nagyon erős, mert akkor kárt teszünk a szőlőben. Éppen ezért legjobb a bordói lóporalakban, melyben a mész és rézgálicz kellő arányban foglaltatik, melyet csak vízbe kell szórni és veszély nélkül, hatásosan permetezhetünk vele. De fő előnye a bordói pornak, hogy perméjének tökéletesebb a tapadása, mint a rézgálicz és mész keverékének, az eső sokkal kevésbé mossa le, míg a más keverékét sokszor teljesen. Ezért is kell a bordói porból kevesebb 1%, míg a rézgálicz és mészkeverékből $1\frac{1}{2}$ %.

A bordói elkészítésének módja a következő:

Legelőszőr is lemérünk a porból annyi kg.-ot, a hány %-ra óhajtuk a permetező-lét készíteni. Azután veszünk egy kádat, melybe 40 liter vizet öntünk. Ezt a 40 liter vizet folytonosan keverjük egy nyírfaseprével vagy karóval. A már előbb lemerített bordói port egy közönséges konyhaszitába öntjük és a víz folytonos keverése közben beleszitáljuk a kád-

ban levő 40 liter vízbe. Így a bordói por teljesen és tökéletesen felolvad. Ezután ugyancsak a keverés közben, még 60 liter vizet öntünk a kádba. Ha azonban daczára az óvatos keverésnek, mégis képződött habos üledék, úgy nyuljon a munkás kezével a vízbe, szedje ki az üledéket és nyomkodja újra át a szitán, természetesen a víz folytonos keverése közben.

Linhardt kísérletei alapján kimondja:

„Nem vagyunk képesek a liszt-nemű anyagot kézzel oly finoman hinteni, hogy kisebb-nagyobb összetömörült darabkák ne maradjanak.”

A bordói port tehát okvetlenül szitálni kell a vízbe. E nélkül eredményre nem számíthatunk.

Ugyancsak a „M. G. L.” cikkét közöl *Elemi és középiskolai gazdasági szakoktatás* czímen. Ebben a par excellencz gazdasági országban ugyancsak fontos themáról ír *Polyánszky István* cikkét, hogy az elemi iskolában intensívebbül kell tanítani a mezőgazdaságot, a középiskolákban pedig szintén be kell illeszteni a gazdasági ismeretek részletes tanítását. Ugy emlékszünk, hogy az elemi iskolákban papíron, tantervben már régen ott szerepel a gazdaságtan, sőt némely iskolában ilyen irányu praxis is volt, a midőn a tanító ur megkapáltatta az iskola kertjét. Ujabb időben — a földmívelésügyi kormány gondoskodásából — messzebbmenő lépések is tétettek e téren: így a tanítóképzőkön fokozatosan állít fel gazdasági tanszékeket, a melyről bővebben hall a preparandista gazdasági dolgokról, mint eddig. A végzett tanítójelöltek pedig kikerülve az életbe, a népiskolába, ott a gazdasági ismereteket, részben pedig részt vesz a népies téli előadásokon. — A középiskolában is van helye a gazdasági ismeretek részletesebb ismertetésének. — Tudjuk jól, hogy a társadalom minden rétegében fölös számmal vannak földbirtokok, szőlő, gyümölcsös, zöldséges; kerttulajdonosok, sőt a vidéki városokban a „lateiner” osztály oly portákon lakik, a hol udvar is, kert is bőven van, s mégis minden élelmi cikkét a piacról szerzi be, pedig az udvarban baromfit tenyészthetne, a kertben zöldséget, gyümölcsöt termelhetne, néhol még a piacra is! beállithatna oda egy selymérték, avagy egy méhest. — Nem tagadható, hogy most is találunk kertészkedő honorációt, de az csak amatőr-számba jöhet, nem tanulván gazdasági s kertészeti ösmereket hamarabb, most tanul bele, sokszor nem épen kár nélkül! Hogy most oly erősen gondolkoznak a középiskolai tanterv revizióján, nem árt, ha szó esik a gazdasági tudományok a középiskolába való behelyezése dolgában.

A „Szőlőszeti és Borászati Lap” a megfagyott szőlők kezeléséről a következőket írja: Ha a termő csapok többé nem hajtának ki, akkor el lehet őket vágni, de nem okvetlen szükséges, megmaradhatnak jövő tavaszig, a mikor okvetlen el kell őket távolítani. Nem szükséges mostan a csapokat lemetszeni és ezáltal az ugyanis agyon sanyargatott tőkékén újabb sebeket ejteni. Ilyen fagyos évben fellelő fontos az okszerű és helyes metszés, a mikor elegendő hosszú termő csapokat hagyjunk; mert ha a csap felső rügyei kihajtanak és elfagynak, a csapon lévő alsó rügyek tartalékban maradnak, ezek a fagy után rögtön megindulnak és még ez évben is hoznak némi termést. Ha a tőkét nagyon rövidre vagy kopaszra metszünk és az összes rügyek kihajtottak, könnyen előfordulhat az is, hogy a tőke a nedvben megful.

A föld alól kinövő hajtásokat el kell távolítani, de csak akkor, ha a tőkén elegendő új hajtás keletkezik. Ha a tőkefejen több hajtás nem nő, az esetben a nyakhajtásból nevelünk új tőkét.

Az első fagy után nőtt új hajtásokon, ha a második fagy részben el is fagyasztotta, lehet csapot metszeni. Ezeket a zöld csapokon vagy a hónaljajtások fognak megerő-

sődve lenni, vagy a rügyek kihajtani és ezen vesszők adják jövő évre a biztos termővesszőket. (éber.)

Külföldi lapokból.

A szarvasmarha gümőkórjának leküzdése.

A berlini tejgazdasági egyesület gyűlésén tejtermelők, orvosok és állatorvosok foglalkoztak azzal az imminens fontosságú kérdéssel, hogyan lehetne a szarvasmarhának az emberiségre veszélyes gümőkórját leküzdni. Beható tanácskozás után törvényjavaslat-tervezetet dolgoztak ki, mely szerint: 1. §. Ennek a törvénynek rendelkezése alá esnek azon gümőkórra gyanus tehenek, melyeknek tejében gümőkórbacillusok konstatáltak. 2. §. Gümőkóros tehenek behozatala el van tiltva. 3. §. Legfőleg minden 3 hónapban a tejelő jószágállomány szakértők által megvizsgálandó arra nézve, hogy az állaton nincsenek-e gümőkóros tünetek, a tejben nincsenek-e gümőkórbacillusok. 4. §. Gyanus állatok továbbadása csak levágás céljából van megengedve. Gyanus tehenek teje, a mennyiben közvetlen fogyasztásra van szánva, csak 85° C. mellett értékesíthető. 5. §. Minden tehén, melyet az állategészségügyi hivatal fertőzöttnek jelent ki, tejelő értékében téríthet meg és rendőri felügyelet mellett levágandó. 6. §. A tejelőérték és husérték közti különbözet államalapról fődztessék. 7. §. 50 márkán aluli és 300 márkán felüli kárpótlások nem adatnak. 8. §. A jelen törvény 4. §-nak rendelkezései ellen vétők 150 márká birsággal, vagy szabadságvesztéssel büntetendők, a mennyiben a fennálló törvények szerint nagyobb büntetés kiszabva nincs. — (Der deutsche Landwirt.)

A tavaszi vetések hibás hengerezése.

A gazdaságok legnagyobb részében szokásos a tavaszi vetések meghengerezése. Abból a célból, hogy a fiatal növénynek az alsóbb rétegekből a kellő nedvességet juttassuk, mely nélkül, hacsak jó esőzések nem voltak, a növény a meglazult felső réteg következtében szükölködhetik. A hengerezés további célja a föld megsimítása, vagyis a fogasolás után még megmaradt göröngyök megporhanyítása. A hengerezés maga tehát egészen helyes dolog. De hibás eljárás az, hogy a hengerezés sima hengerekkel történik. A gyűrűs henger használata ellen már nem lehet kifogást emelni. És ez a gyakori májusi éjjeli fagyok miatt érvényes szempont. Simára hengerezett talajfölületen a növény sokkal jobban szenved az éjjeli fagyoktól és az azokkal járó éjszakai és keleti szelektől, mint a gyűrűs henger által alkotott hullámos felületű talajban. Különösen veszélyes a sima hengerezés az amugy is sima felületű talajban. Nagyon gyakran láthatni azt, hogy sima hengerezés után a fiatal zab-, vagy árpa növény hegye megsárgul, elhal, míg a szomszédos gyűrűs hengerrel hengerezett földek vetései szép zöldek. Ha mégis a sima hengerezést akarjuk követni ne nagyon korán, hanem csak akkor végezzük ezt, mikor az első növekedési periódus véget ért. A gyűrűs henger semmikor sem ártalmas. Ajánlatos még az éjjeli fagyoknak kitett részekben különösen, tehát a keleti és éjszakai hajlásokban a hengerezést a veszedelmes szélirányhoz merőlegesen, vagyis délkeletről északnyugatra végezni. — (Deutsche Landwirtschaftliche Presse.)

A répa rothadása és gyökériszke.

A répa-rothadását gombák okozzák. De a gümőkór kifejlődésére az egészséges répa nem alkalmas médium. Előbb honcztani összetételében kell szétromboltnak, ugyszólva élettanilag megöltnek lenni. Ha ilyen megsérült répák raktározatnak be, kétféle kóros elváltozás jöhet létre. Nedves, hűvös időjárás mellett a répák a sérült pontokról kiindulva rothadni kezdenek s ez a nedves rothadás, a mikor is apróbb állatok (nematódák) és baktériumok vannak jelen. Ellenkező esetben, vagyis tartós szárazságban víz elpárolgás, vagyis nedvsűrűsödés áll be, annak szétbontása nélkül, mi által az ott megtelepedett gombáknak kedvező

föltételek beállanak. A gombák működése következtében a répa szövete szétbomlik: ez a száraz rothadás. Ha az időjárásnak eme szélsőségei nem állanak be, akkor még megsérült répák is mentek maradnak a betegségtől. A gyökérszke hasonló okokra vezethető vissza, mint a száraz rothadás. — (Culturalblatt für Agrikulturchemie)

É. E.

A német birodalmi agráriusok ujabban nemcsak komlójukat, de *árpatermelésüket* is megakarják védeni nagy vámmal. Az erős agitációnak lesz is sikere, dacára, hogy a német sörfőzők erősen ellenzik, hogy az osztrák-magyar komló s különösen a sörárpa is megvámoltassék, mert ha a bevétel megszűnik, úgy a *pilseni-fajta* sörök főzése megakadályoztatik. „A morva s magyar sörárpa legfontosabb s pótolhatatlan anyaga a német sörfőzésnek, a németek sohse lesznek képesek úgy minő-, mint mennyiségileg is előállítani. Az árpakivívó országok között Oroszország van első helyen, másodikon Magyarország 12.600.000 q. évi termékkel, melyből 8.500.000 q. itthon fogy el, 4.100.000 q. pedig külföldön. Német bevételünk (közös vámterületről) 1890-ben 2,780.104 q., 95-ben 3,376.110 q. s 1899-ben 3,757.965 q. sörárpa volt. (Saazer Hopfen-Zeitung.) —r. —s.

Könyvszemle.

A dohánytermelésről. Irták: *Grasselli Norbert* m. kir. dohánybevéltési tisztartó és *Berger Károly Lajos* gazdasági szaktanár. Szűkebb hazarésünk dohánytermelésének inkább a multja jelentős, jelene nagyon kisszerű. Mivel azonban ujabban időben itt is tért kezd foglalni ezen fontos termelési ág: czélszerűnek tartjuk, ha közönségünket egy hasznos kis könyvvel megismertetjük. Átlapozva e 67 oldalos füzetet, szinte komikusnak tetszik, hogy ilyen vékony anyaggal két írónak kellett meggyürkőzni, de ha el is olvassuk, csakhamar azt a meggyőződést merithetjük, hogy méltán sorozható egynémely 400 oldalos nagy munka mellé, azon előnnyel is bírván rövidsége mellett, hogy két szorgalmas szakembernek lapról-lapra saját megfigyeléseit, tapasztalatait s meggyőződéseit adja, míg amott különböző nézeteket kellett összegyűjteni, melyek között az olvasó néha eltéved. — Az előttünk fekvő füzet előbb a dohányfajtákkal s minőségekkel ismertet meg, aztán okos tanácsokat ad, hogy milyen földet válasszon dohány alá a gazda, hogy miként kell azt megművelni s trágyázni? Szó van a vetésforgó, palánta nevelő ágyakról, dohánymagvetésről, rásza ültetéséről, a dohány nyári műveléséről, fajmag termeléséről; nagyon tanulságos a dohány *érés* s szedésről szóló fejezet, szinte eredeti a füllesztés fejezete s végezetül elénk tárja a dohánykezelés dolgait s két minta-dohányszárító pajta tervrajzát! A műnyelvezete — helyenkénti túlegyszerűségtől eltekintve — tiszta, magyaros, úgy, hogy laikus is érdeklél olvashatja pl. egy unalmas vasutazás folyamán. A füzet ára egy korona, s kapható szerzőknél Félégyházán.

Borona.

EGYLETI ÉLET.

Igazgató-választmányi ülés. Az „E. G. E.” május havi ig. választmányi ülését 30-án d. u. 4 órakor tartotta meg.

Elnökölt: Cs. Szabó József egyll. elnök.

Előadott és jegyzett: Tokaji László egyll. titkár.

Jelen voltak: Gr. Lázár István, dr. Szentkirályi Ákos, Csérer Lajos, Molnár Sándor jogtan., Csermák Gyula id. pénztárnok, Macskásy Pál, br. Feilitzsch Arthur, Jakab László, Tulogy Samu, Eöry Tivadar, Péter Béla, Velits Károly, Benkő Mihály és Nagy Dezső tagok és Krausz Emil, Tauffer Ákos, mint vendégek.

Elnök az ülést megnyitván — a jegyzőkönyv hitelesítésére felkéri Tulogy Samu, Eöry Tivadar és Péter Béla tagokat

Mult ápr. 30-iki ülés hitelesített jegyzőkönyve felolvastatván — tudomásul vétetett. A pénztár április havi forgalmáról szóló jelentés:

12346 kor. 31 fillér áthozat és bevétellel
5039 „ 62 „ kiadással és

7306 kor. 69 „ maradvánnyal jóvá-hagyó tudásul vétetett.

A földmivelésügyi miniszter 34194. sz. leiratát, melylyel megküldi a sertésvész elleni védekezés tárgyában a törvényhatóságokhoz intézett f. számú körrendeletét, miután az már az egylet lapjában ismertette lett, ülés köszönő tudásul veszi.

Ugyancsak 4072. számú leiratát, melyben a Brehm-féle állattani műnek most tervbe vett magyar kiadását az egylet figyelmébe ajánlja, választmány a hivatalos lapban leendő ismertetésre kiadja.

Földmivelésügyi miniszter 38182. sz. leiratában arról értesíti az egyletet, hogy a jun. 5-iki s.-sz. györgyi gazdaértekezleten való megjelenésben akadályozva van, azonban képviselőtében Nagy Gábor min. tanácsost és Pirkner János orsz. áll. teny. főfelügyelőt küldi ki. Igazgató-választmány a miniszter akadályoztatását sajnálattal veszi tudásul, képviselőtéseért köszönetét fejezi ki

A kolozsvári 21. honvéd gyalog ezred 2346. sz. megkeresését, melyben a kolozsmegei gazdaközönség szállító képességéről információt kér, elintézésre egy bizottságnak adja ki ülés, melynek elnöke: Szabó József egyll. elnök, tagjai: Gaál Gyula, Béli Ákos gr., Lészai Ferencz, Gyárfás Benedek és dr. Szentkirályi Ákos.

E bizottság ülését elnök jun. 9-én d. e. 10 órára, az egylet hiv. helyiségébe tüzte ki.

Krausz Emil cs. és kir. udv. szállító javaslatot tesz egy tojás értékesítő szövetkezet létesítése tárgyában. Javaslatában főbb vonalakban vázolja az erdélyi tojáskereskedelem mai állapotát, méreteit ismerteti a külföldi piacokat, üzleti szokásokat stb. és számítást tesz a szövetkezet anyagi prosperitását illetőleg.

Előadó titkár kiegészítésképen indítványozza, hogy az „Erdélyi Gazdasági Egylet termény-értékesítési és kiviteli szakosztálya, mint szövetkezet” czimen alakítson az egylet egy külön szakosztályt, külön szervezettel és tőkével, szövetkezeti alapon, a mely működését egyelőre csupán a tojás kivittel kezdene meg, de később fokozatosan és szükség szerint egyéb termények értékesítését is körébe vonná.

Ha a választmány az eszmét magát helyesnek és a megvalósításra alkalmasnak találja, küldjön ki egy bizottságot, mely előjavaslattevő Krausz Emil és előadó titkár rövid időn belül egy részletekig kidolgozott tervzetet fognak terjeszteni. E bizottság azután munkálatát és prozoziczióját egy rendkívüli vál. ülés elé vinné, hol a dolog felett érvényes határozat hozatnék, esetleg rendkívüli közgyűlést is híván össze, ha az ügy úgy kívánna.

Igazgatóválasztmány az eszmét üdvösnék és annak kivitelét közérdekűnek találván, az ügynek gyors és megfelelő feldolgozására és előkészítésére Br. Jósika Gábor egyll. alelnök elnöklete alatt egy bizottságot küld ki, melynek tagjaiul: Gr. Lázár István, Br. Feilitzsch Arthur, Bartha Miklós, Tauffer Ákos, Némoth András, Jakab László, Hreblay Emil, Szász István és Tulogy Samu kértettek fel.

Benkő Mihály, és Dr. Szentkirályi Ákos egyesített indítványára, tekintettel a malmok azon akeziójára, melylyel az őrési forgalom kedvezményét újra visszaállítani akarják, ülés — a kérdések figyelemmel kísérése és a termelők érdekei szempontjából való tanulmányozására — Br. Bánffy Ernő alelnök elnöklete alatt Br. Feilitzsch Arthur, Benkő Mihály, Nagy Dezső

és Dr. Szentkirályi Ákos tagokból álló bizottságot küld ki.

Az állatkiállítási és állattenyésztési szakosztály rendes v. b. ülését folyó hó 1-én tartotta meg, melyen a tagok nagy számmal jelentek meg.

Az ülés az idej tenyészállatkiállítás díjainak beosztását állapította meg mindenkéltt. A beosztás főbb vonalakban a következő:

I. Főosztály. Tenyészlo-kiállítás.

1. Alosztály: Méneses lovak; díjak összege . 1900 kor.
2. Alosztály: Gazdasági lovak; „ „ . 1430 „

II. Főosztály. Tenyészszarvasmarha kiállítás.

1. Alosztály. Gulyabeli tenyészetek:
a) Csoportos kiállítás; díjak összege: 1250 kor.
b) Gulyabeli tehének; „ „ 380 „
2. Alosztály. Tenyészbikák 3 éven felül:
a) Magántulajdonból díjak összege 650 kor.
b) Községi bikák díjak összege 380 „
3. Alosztály. Tenyészbikák 2—3 évesek; díjak összege . 535 „
4. Alosztály. Tenyészbikák 2 éven alól; díjak összege . 535 „
5. Alosztály. Nem gulyabeli tehének; díjak összege . 280 „
6. Alosztály. Üszők; díjak összege . 530 „
7. „ Riskák; „ „ 165 „
8. „ Bival; „ „ 450 „

III. Főosztály. Fuhok.

Díjak összege . 280 kor.

IV. Főosztály. Baromfiak.

Díjak összege . 435 „

V. Használati lovak versenye.

Díjak összege . 600 „

Főösszeg 9800 kor.

Jövő számunkban részletesebb tudósítást hozunk

KORMÁNYINTÉZKEDÉSEK.

Valamennyi gazdasági egyesületnek. 4072./eln. 1900. A Légrády Testvérek könyvkiadó cég *Brehm's Tierleben* című ismeretes állattani művének magyar nyelvre leendő átültetését és kibővítését vette terobe, különös tekintettel a magyarországi faunára s a hazánkat jellemző fajokra

A mű Méhely Lajos akadémiai tag szerkesztésében fog megjelenni, teljesen új feldolgozással megfelelő technikai kivitelben.

Az egész mű 10 kötetre fog terjedni. Az egyes kötetek ára 18 korona. Az egyes kötetek folyó évi szeptember havától kezdődőleg félévénként fognak megjelenni.

Tekintettel a Brehm-féle mű irodalmi értékére, inditva érzem magamat a Czim figyelmét e közérdekű kiadványra felhívni, megjegyezvén, hogy részemről — méltányolva az említett mű magyar átdolgozásának kulturális jelentőségét, annak a tárczám ügykörébe tartozó intézmények részére leendő beszerzése iránt megfelelően intézkedtem.

Kelt Budapesten, 1900. évi május hó 1-én

Darányi, s. k.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Meghívó.** Az „Erdélyi Gazdasági Egylet”, Háromszék megye gazdabizottságának közreműködésével folyó évi junius hó 5-én, pünköst harmadnapján, délelőtt 9 órakor Seps-Szent-Györgyön, a városháza dísztermében *Országos Gazdaértekezletet* rendez, melyre minden érdeklődő gazdát meghívunk hazafias tisztelettel: Cs. Szabó József f. h. t. az „E. G. E.” elnöke, II. Pótsa József v. b. t. t. főispán, g. biz. elnök. Program: *Junius 1-én:* I. A délutáni vonatokkal érkező vendégek fogadása a

vasuti állomásnál. (Elszállásolásra a szállástrendező bizottság gondoskodik.) II. Este 7 és fél órakor: *ismerkedési estély* a városi nagyvendéglőben. Étkezés étlap szerint.

Junius 5-én: I. Dél előtt 9 órakor: *értekezlet* a város dísztermében a következő tárgysorozattal:

1. Az adóreformról. Előadó: *Cs. Szabó József*;

2. A székelykérdésről, székely kisgazdák gazdasági viszonyairól. Előadó: *dr. Székely György*;

3. Az erdélyi magyar fajta szarvasmarha és tejtermelésünk. Előadó: *dr. Szentkirályi Ákos*;

4. Háromszékvármegye hitelviszonyai, különös tekintettel a földhitelre. Előadó: *dr. Bodor Tivadar*.

Az előadott tárgyakhoz minden résztvevő — a jelentkezés sorrendjében — hozzá szólhat. II. Déli fél két órakor: *közébed* a városi nagyvendéglőben. Egy teríték ára 5 korona. III. Délután 4 órakor: *a lókiállítás és a város megtekintése*. IV. Este 8 órakor: a városház dísztermében *tánczszal összekötött estély*. Rendezi a sepsi-szentgyörgyi jótékony nőegylet.

Junius 6-án. Reggel 6 órakor: *kirándulás Málnás fürdőre* a szénsavgyár megtekintésére s onnan *Előpatak fürdőre*.

Az értekezleten, közébeden és a kirándulásokon résztvenni óhajtok felkértem, hogy egy levelező-lapon jó előre jelentsek be magukat „S.-Szent-György város polgármesteri hivatalánál“, hogy esetleges elszállásolásra stb. gondoskodni lehessen.

— **Tanulmányi kirándulás.** A kolozsvári m. kir. gazdasági tanintézet hallgatója jövő hó 8-án *dr. Szentkirályi Ákos* igazgató s még egy-két tanár vezetése alatt hosszabb kirándulásra indul, a midőn megtekintik az algyógyi földmívelésközpontot, az aradmegyei pankotai uradalmat, Arad városát s visszatérőben a zalatnai ipartelepeket.

— **Magyar tojás Angliában.** A magyar gazdák a földmívelésügyi miniszter támogatásával ezentúl képesek lesznek direkt összeköttetésbe lépni angol nagykereskedőkkel, a kik a tojás átvételét a legnagyobb mértékig biztosítják. E célból az alföldi vármegyékben, különösen pedig a szorongatott Torontálmegegyében, 24 tojás értékesítő szövetkezet alakult. Naponkinti átlagban eddig is már közel 100–120 láda tojást expedálnak ezek a szövetkezetek és ha a gazdák fölatalják magukat, mindenütt rövid idő múlva a tojás-kereskedelem sem lesz 2–3–4 közvetítőre utalva, mint eddig — Azelőtt a sok közvetítés következtében természetesen jóformán ki volt zárva a haszon is a gazdák részére, míg most a haszon jó része a gazdák kezén marad meg. Elég utalnunk pl., hogy az Alföldön 6–8, sőt néha ennél is több tojást adtak a baromfitenyésztők 20 fillérért, míg a tojásértékesítő szövetkezetek tagjainak már most is minden 4–5 tojásért fizethetnek 20 fillért. A különbség szembetűnő és bizonyára meg lesz a jótékony hatása, tekintve azt, hogy évről-évre az Alföld gazdaságaiból legalább is 40–50 millió korona értékű tojás kerül forgalomba, illetve exportra, Budapest, illetve a külföld részére. Most, hogy Anglia tojáspiacza megnyílt ennek a cikknek is, kívánatos, hogy az ország minden részén alakítsanak a gazdák tojást értékesítő szövetkezeteket.

— **A magyar liszt minősége** még mindig első helyen áll a világon: azt bizonyítják azok a kísérletek, melyeket a francia hadügyminiszter mostanában végeztetett és melyek

szerint több mint 500 buzalisztminta vegyi vizsgálata azt derítette ki, hogy az algéri, indiai, ausztráliai és orosz liszt sikértartalma jelentékenyen csekélyebb, mint a magyar liszté.

— **Komló kiállítások.** A párisi világi kiállításnak egyik időszaki nemzetközi kiállítása szept. 1-től 15-ig a komló kiállítás lesz, melyre az erdélyi részekből is készülnek. — A bajor komlótermelők egyesülete is rendez komló, sörárpa s sörgyártási kiállítást Weisenstefenben szept. 29-től október hó 31-ig. Ez utóbbi kiállításon idegenek nem vehetnek részt.

— **Felhívás tejfőzőgép versenyre!** Nyílt levél az összes *tejgazdasági gépgyárosokhoz* és azok *képviselőihez!* Tudomásomra jutott, hogy az ujonnan megalakuló falusi tejszövetkezetnél és egyes tejgazdasággal foglalkozó birtokosoknál különböző rendszerű tejfőző gépeket arra való hivatkozással ajánlanak és adnak el, hogy az illető főzőgépek ép olyan tökéletes módon választják a zsírt a tejből, mint az *alfa szeparátorok*. Szükségem nekem a *gazdaközönség érdekeinek* szem előtt tartásával e tekintetben felvilágosítást nyújtani.

Hivatkoznék ugyan az 1899 évben legutóbban Angolországban megtartott versenyre, hol az *alfa szeparátor* messze felülmúlta az összes használatban lévő főző gépeket. De, hogy a t. gazdaközönségnek alkalma legyen az *alfa szeparátor versenyképességéről és felülmúlhatatlanságáról* meggyőződést szerezni, tisztelettel felhívom az összes főzőgép gyárosokat és azok képviselőit: vegyenek részt egy Budapesten rendezendő főzőgép versenyben, hadd lássa a t. gazdaközönség, mely géppel minő eredményeket és minő kihasználást lehet elérni.

Hogy pedig a versenytől való tartózkodást *semmi kifogással* megokolni ne lehessen, kijeletem, hogy a a főzőgép-verseny *összes hivatalos és rendezési költségeit viselni fogom*, a verseny tehát a t. főzőgép eladóknak *költséget nem fog okozni*, továbbá, hogy a földművelésügyi miniszterhez beadványt intéztem, melyben szakközegének és megbízottjának a versenyre való kiküldését kértem. Együttal kötelezően kijeletem, hogy a kiküldendő közeg intézkedéseinek magamat alávetem. Ennélfogva tisztelettel felkérem a főzőgép gyárosokat és képviselőit, sziveskedjenek a versenyben való részvételüket velem tudatni, hogy a kellő intézkedéseket megtehessem. *Pfanhauser Alfréd* mérnök, az Alfa-Separator Részvény-társaság igazgatósági tagja. (331.)

— **Tekintetes Kállay Lajos urnak.** Az első prosznici gazdasági gépgyár vezérképviselőjének Budapest, VI., Gyár-utca 50. Tudomására hozom, hogy a küldött golyós csapágy kettős tisztító cseplő a *legnagyobb megelegedésemre működött s oly tisztán cséplött, mint bármelyik gőzcséplő*. A gépet több környékbeli gazda is megtekintette és mindnyájuknak *tetszését megnyerte* úgy hogy városunkban ez idén *több mint 12 lóhusz garnitúra cséplést s mind csaknem más-más gyártmány s közelebb a dícséreltet legjobban megnyerte az Önök új találmánya szabadalmazott kettős tisztító cseplője*. Különösen feltűnt *könnyű járatánál fogva, mert ily gépet itt nálunk 6–8 lóval bírnak bajtani de akkor is csak nehezen, míg az én cséplőmmel 3 ló csak jászava dolgozott*. Bud-Szent-Mihály, 1899. nov. 20. (Szabolcs m.) Kitűnő tisztelettel *Nácsa Imre*. — Felhívjuk olvasóink szives figyelmét a cég mai hirdetésére.

— **Tartós fűstés.** A faanyagoknak befűstése nemcsak arra való, hogy csinoságban nyerjenek, hanem főleg arra is, hogy tartósságuk emelkedjék. Erre legkülönbözőbbféle fűstékanyagokat szoktak használni, de egyikben sincs meg annyira az a három jó tulajdonság: „csinoság, tartósság és olcsóság,“ mint a szabadalmazott *Avenarius Carbolineumban*. Az ezzel befűstött fa szép dízfaszínű lesz és hatásáról illetékes pártatlan helyekről olyan bizalmi nyilatkozatok hangzottak, melyek 20 éves fakonserválást bizonyítanak. *Avenarius Carbolineum* ára olyan alacsony, hogy a vele való fűstés lényegesen olcsóbb, mint akár az olajfűstéssel, akár a kátránnyal való fűstés. Jól meg kell különböztetni az *Avenarius Carbolineumot* a „Carbolineum“ néven kereskedésbe kerülő preparátumoktól, melyekkel itt-ott már próbálkoztak, de haszon nélkül. Az *Avenarius R. Carbolineum*-gyár, mely egyedül állítja elő a valódi szabadalmazott *Carbolineumot*, arról prospektussal és értesítésekkel szivesen szolgál.

— **Hogy a ló minő gyorsan vesz erejéből,** megértendő munka mellett, azt minden tulajdonos tudja, az izomszálak merevsége nagyon is gyakran következménye a túleröltetésnek. Kitaró munkához alkalmasakká tehetők a lovak, ha rendszeresen alkalmazzuk a cs. és kir. szabadalmazott ló-mosóvizet, a Kwizda-féle restitutionsfluid-ot. Ez különösen bevál, mint segédszer fizikumok, rosszul lépés, az idegek merevsége, gyengeség ellen és mint erősítő és erővisszaszerző szer nagy fáradságok után.

KÖZGAZDASÁG, ÜZLET, FORGALOM.

Alkudozás.

Az 1903-ban megkötendő kereskedelmi szerződések irányító elvei az egyes államok érdekképviselőiteinek határozataiban kezdenek kidomborodni. Az egyes országok szaktestületei és egyesületei a termelési ágak szerint körvonalozzák a maguk álláspontját és megformulazzák a maguk követeléseit. Extrem és egyoldalú álláspontjaikat és követeléseiket. Készen arra, hogy azoknak csak egy részefog érvényre jutni a nagy alkudozásban, számitva arra, hogy ha engedni kell is a követelésekből, maradjon is valami belőlük. Nem értünk egyet ezzel az üzleti fogással, főleg abból a praktikus szempontból nem, hogy mindenik alkudozó fél tudja ezt a másiktól, mindenik a másik fél követeléseinek tömegerellen intézi támadását. Tény az, hogy minden ország gazdaságának vitális érdekei forognak szóban és magában minden országban az egyes termelési ágaknak létérdekei.

Ez idő szerint különösen két mozgalomról adhatunk számot. A németországi agráriusoknak a *baromfi- és tojáskivitelünk ellen irányuló mozgalomról* és az *alsó-ausztriai ipar-egyesület munkálatairól*. De ezeken kívül is az osztrák és a német kormányoknak az elabórátumok özöne áll rendelkezésükre, mely az egyes körök véleményét foglalja magában. Nálunk nem formálódott még meg az összes körök véleménye. Ösmerjük az O. M. G. E.-nek a mezőgazdaság érdekében tett követeléseit, de a kereskedelmi és iparkamarák még nem határoztak és nem proponáltak. És talánvalóban az a jobb taktika, mely a mások követeléseire méri a saját kívánságait.

A német agráriusok lapjában a „Deutsche Landwirtschaftliche Presse“-ben találjuk a szászországi mezőgazdasági kamara tervezetét a tojásnak és baromfinak az új kereskedelmi szerződésekben megállapítandó vámjáról. Az bizonyos, hogy Németország tojás és baromfibevetele óriási mértékben nőtt az újabb időben. Kilencz év alatt több, mint megkétszereződött. 146 millió márkát tesz ki a baromfi és tojás egy évi bevitelének értéke, amiből 90 millió márká a tojás beviteli értéke, s a minék fele Ausztria-Magyarországra, más szóval Magyarországra esik. A tojásnak és a baromfinak erős megvámolását proponálja a tervezet. És ezzel el akarja érni azt, hogy a német batomfitenyésztés föllendüljön, a tojásért és baromfiért kiadott pénz bennmaradjon az országban és azonkívül még a fölemelt vámmal az államkincstár is nyerjen. És ennek bebizonyítására fölállítja a következő egyenletet: Ha az 1898-ban behozott 1 millió 115 ezer duplamásza tojásért a mostani vámok mellett 2 millió és 231 ezer márkafoly be az államkincstárba, ugyanilyen bevételnél a fölemelt vámok mellett 6 millió 878 ezer márká lenne a vámjövedelem. Nyilvánvalóan sántít ez az egy róka és két bór elemlete szerint keresztülvitt számítás. Ha ugyanannyi tojást vinnének be a fölemelt vámok mellett mint most, akkor tényleg nagyobbodnék a vámjövedelem, de nincs, hogy miért lendülne föl a német batomfitenyésztés, ha pedig nem vinnének be annyit, nem lenne több, de még annyi vámjövedelem sem a tojásból. A tojás váma most 2 márká, ennek 5 márkára, előbaromfié vámjának 20 márkára, leölt baromfi vámjának 30 márkára való emelését proponálja a tervezet. Kétségkívül komoly jelentősége van ennek a vámemelési szándéknak, mert Németország közelségénél fogva is jó tojáspiacunk volt. S azzal nekünk is, és az osztrákoknak is tisztában kell lenni, hogy egy ilyen fontos mezőgazdasági pozíció elvesztését kevésbé fontos ipari pozíció föladásával kell megakadályozni. Vagy új piacot kell biztosítani tojásexportunknak más országokban, például Angolországban, mely már eddig is kitűnő piacunk volt, az által, hogy biztosítjuk a kereskedelmi szerződések-

ben a vámmentes, vagy a lehető legalacsonyabb vámok mellett való bevittelt Mondjuk, itt számítani kell azzal, hogy a másik relációban, az iparnál engedjünk, mert egy megszerzett kitűnő konjunkturát nem engedhetünk elveszni.

De mikor erről gondolkodunk, akkor önkéntelenül is szemünk előtt látjuk az alsó-ausztriai iparegyesület elaborátumát. Abban az egyesületben koncentrálnak az osztrák ipar irányadó elemei, ennek az egyesületnek az elvei és kívánalmai egyuttal az osztrák iparos közönség, s főleg a nagyiparosok sarkalatos kívánalmai is. És ebben az elaborátumban az foglaltatik, hogy az osztrák ipar perhorreszkál minden oly kedvezményt, melyet a külföldi iparnak a mezőgazdasági termékek vámjának mérsékléséért cserében adhatnánk. Ez pedig nem más, mint a nyílt törés proklamációja, az önálló vámterület mellett való állásfoglalás. „Nem alkuszunk!” Olyan jelszó, a mit a legyőzöttek mondhat a gőzű De mi nem vagyunk legyőzöttek. A külföld előtt Magyarország a mezőgazdaságot jelenti, Ausztria az ipart. Ausztriának kedvezményt kell adni a külföldi iparnak a mi mezőgazdaságunk érdekében, mert mi biztosítjuk az osztrák iparcikkék értékesítését. Ha hivatalos véleménynyé válnék ez a harcziás pronunciamiento, akkor mi berendezkedhetünk az önálló vámterületre, mert akkor megegyezésre nincs kilátás.

De nem, ez aligha hivatalos körök véleménye, ez az extrem osztrák iparosok amaz alkudozási módja, mely veszedelmesen hasonlít ahoz az anekdotabeli házalóhoz, a ki háromszor annyit kér, mint a mennyit kapni akar a portékájáért. De ez az alkudozási mód nem nagyon hatásos, ha a vevő is ösmeri a taktikát és pláne ha a vevő meg így alkuszik lefelé ekkor már nem sok kilátás van az üzletre, hanem annál több az összekülönbözésre. Az iparegyesület kimondja még, hogy az ipari vámok emeltessenek föl. Ezzel sujtaná a külföldet, a mely viszont a mi mezőgazdasági termékeink ellen alkalmazná a retorsiót. Ezt az ipari vámmemelést tehát nem engedhetjük meg, mert ez a mi érdekeink rovására lehet.

Még messzebb megy az iparegyesület ama kívánalma, mely szerint az ipar által igényelt összes nyersanyagok vámmentes behozatala biztosításék. Talán vámháborút akarnak indítani az osztrákok ellenünk a közös vámterület keretében! Ez a kívánság olyan abszurdum, mely még a legszélsőbb álláspont tekintetbe vételével is a józanság nélkül szűkölködik. A fölemelt iparvámok következtében a mi nyersanyagaink leszorulnának a külföldi piacra s a nyersanyagok vámmentességével mi a legveszedelmesebb konkurrencziát idéznők föl az osztrák piacra. Szinte úgy érezzük magunkat, mintha most a Körber minisztérium alatt újra kimondanák a saját zsirunkba való futasztás jelszavát.

De legyünk nyugodtak. A kereskedelmi szerződések megkötésénél csak a magyar és osztrák összeegyeztetett érdekek érvényesülhetnek. A mit koncedálni fogunk az egyik relációban az osztrák iparnak, azt meg kell nyernünk a másik relációban mezőgazdaságunk részére. S ha a vámkülföld erősebb vámmal fogja illetni a monarchia mezőgazdasági termékeit, viszont megtorlásban fognak részesülni az ő iparcikkeik is.

Ellentétes érdekekkel és ellentétes érdekek kiegyenlítésével kell minden kétoldalu szerződésnél már eleve számítani s ha az osztrák körök erőszakosak az alkudozás módjában, mi legyünk erősek *in re*.

(é.)

Magyar Jelzálog-Hitelbank Képviselősege Kolozsvártt

(Jókai-utca 2. sz., gr. Rhédey-ház, I. em.)

Az intézet alaptőkéje 30 millió korona.

4%-os és 4½%-os

Záloglevélkölcsönök

nyújt és pedig 4%-os kölcsönt földbirtokra: 50 évi törlesztéssel 5 százaléknál,

nagyobb városokban fekvő házakra 40 évi törlesztéssel 5-40 százaléknál évi részletfizetés mellett és magasabb leszámítási árfolyam mellett 4½%-os záloglevélkölcsönök földbirtokra 50 évi törlesztéssel 5-40 százaléknál és nagyobb városokban fekvő házakra 42½ évi törlesztéssel 5-65% évi részletfizetés mellett.

A jelzálogul felajánlott erdélyrészi ingatlanok értékére és a megszavazandó kölcsön összegére nézve az Erdélyi Gazdasági Egylet

bizalmi férfai adnak véleményt. (1.)

A bank képviselőségénél kaphatók 4% és 4½%-os záloglevelek, 3%-os és 4%-os nyereségekötvények.

HIRDETÉSEK.

Magyar kölcsönös állatbiztosító társaság mint szövetkezet
BUDAPEST, Ferencz-kört 30.

(241.) Biztosításokat elfogad:

Iovak és szarvasmarhák

elhullása következtében beállott káresetek megtérítésére.

Kártérítési igénye fennáll:

ha közönséges és járványos betegségben, vagy baleset folytán pusztul el az állat, továbbá, ha a szövetkezet kényszerűvé teszi kénytelen elrendelni.

A díjak rendkívüli mérsékeltek.

Cselédállatok biztosítása (járvány ellen is 1½% díj mellett).

Az intézet élén állnak:

báró Sztojanovics György, földbirtokos, elnök, Ambrózy Gyula, földbirtokos, gróf Bethlen András, es. és kir. kamarás, országgy. képviselő, földbirtokos, dr. Békly László, országgy. képviselő, földbirtokos, Chernel György, es. és kir. kamarás, országgy. képviselő, földbirtokos, báró Jósika Gábor, es. és kir. kamarás, országgy. képviselő, földbirtokos, gróf Korniss Károly, főrendiházi tag, földbirtokos, báró Nyáry Béla, es. és kir. kamarás, földbirtokos, gróf Ráday Gedeon, földbirtokos, dr. Simay Aladár, a „Magyar agrár- és járadékbank részv.-t.” gazdasági tanácsosa, dr. Tetelényi Armin, ügyvéd, Tahy István, es. és kir. kamarás, „Pestmegyei gazdasági egyesület” alelnöke, földbirtokos, Zaleski Jenő, földbirtokos, dr. Pajor Ignác, földbirtokos, intézeti igazgató, igazgatósági tagok.

Fővilágosítással szívesen szolgál az igazgatóság és a vidéki ügynökségek.

Kwizda-féle Korneuburgi marha táppor.

Mértékletességi gyógyszer lovak, szarvasmarhák és juhok számára. Már 50 év óta a legtöbb istállóban használatban van étvágytalanság, rossz emésztés ellen, valamint teheneknél a tej javítására és a tejhoram fokozására. Egész skatulya ára K. 1.40, fél skatulya ára 70 fillér. Csak akkor valódi, ha a fenti védjegyvel van ellátva. Kapható az összes gyógyszertárakban és drogueriákban. (328. II.)

Főraktár:

Kwizda Ferencz János

es. és kir. osztrák-magyar, román királyi és bolgár főhercegi udvari szállítóval,
körgyógyszerész Korneuburg, Bécs mellett.

NYILT-TÉR.

„ADRIAI” BIZTOSÍTÓ-TÁRSULAT

alapított 1838-ik évben.

Vagyonbiztonsági tőkéje 104 millió korona.

A magyarországi igazgatóság intézője:

Br. PODMANICZKY FRIGYES.

E társulat, mely 62 éves fennállása óta 440 millió koronát fizetett ki károk fejében, biztosít a legjutányosabb feltételek mellett: tűz- és robbanási-, valamint jégokozta károk ellen, továbbá az emberek életére, halál és elérési, valamint kiházasítási esetekre.

Erdélyrészi vezérképviselőség

Kolozsvárt:

Szekula Ákos

vezérfelügyelő.

(250.)

A LAPFELÜGYELŐ BIZOTTSÁG FELÜGYELETE MELLETT:

Felelős szerkesztő és kiadó:

TOKAJI LÁSZLÓ.

Társ szerkesztő:

JAKAB LÁSZLÓ.

Segéd szerkesztő:

ÉBER ERNŐ.

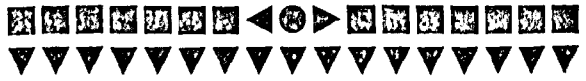
AZ ERDELYI GAZDASÁGI EGYLET TULAJDONA.

Kezelőtiszti állást keres

38 éves nős ev. ref. vallásu okleveles gazdatiszt, ki egy nagyobb gazdaságban egyfolytában 14 évig működött és erről s elméleti végzettségéről is igen jó bizonyítványokkal rendelkezik; azonnal állásba léphet

Cim a kiadóhivatalban. (330.)

Hazai Jpan

FUCHS és SCHLICHTER.
Budapest, VI. Jász-utca 7.

Csakis

a

Hazai ipart

pártoljuk.

(292. I.)

Sertésenyésztők figyelmébe.

A 13652. szám alatt szabadalmazott SOMOGYI GÉZA-féle
állatok emésztését elősegítő por
mindenféle sertésbetegségek ellen
sikeres hatással bír.

A 13652. sz. magy. kir. szabadalmi okiratnak kivonata.

Jelen találmány tárgya egy eljárás, áll a táppor előállítására, melyet állatok, különösen sertések úgy folyékony, mint szilárd táplálékába bekeverve, annak emészthetőségét megkönnyíti.

Mint a tapasztalatok bizonyították, ezen tápporral ellátott táplálék az állat szervezetére igen jótékonyan hat, a mennyiben annak ellenállóképességét betegségek ellen már aránylag rövid használat után nagy mértékben növeli.

Figyelmeztetés.

A por, melyet az étellel együtt bevesz a sertés, a gyomorból megemésztés után a vékonybelekbe kerül, a hol az tovább emésztődve annak alkalmas részei a bél szivó edényei (bolyhai) által felszívódnak s a tápláló szervek erein keresztül a vérbe vitetnek és számtalan véredény által szétterjednek a test minden részébe; innen van tehát az, hogy a por tartalma szerint belsőleg hat, mert ha találmányom rendszeresen használva lesz, sikeres eredménnyel jár.

Használati utasítás.

Ha az állat nem eszik és nem emészt, hetenként 2-szer 3 deka 1½ evőkanállal adandó naponta.

Ha az állat gyengélkedik, az első két nap 5 deka 2½ evőkanállal naponta. Azonban, ha betegségbe megy át, két napon át 8 deka 4 evőkanállal etetendő. — A por kevés hig ételbe keverendő.

Elismerő levelek gazdaságokból vannak.

Kapható mindenütt.

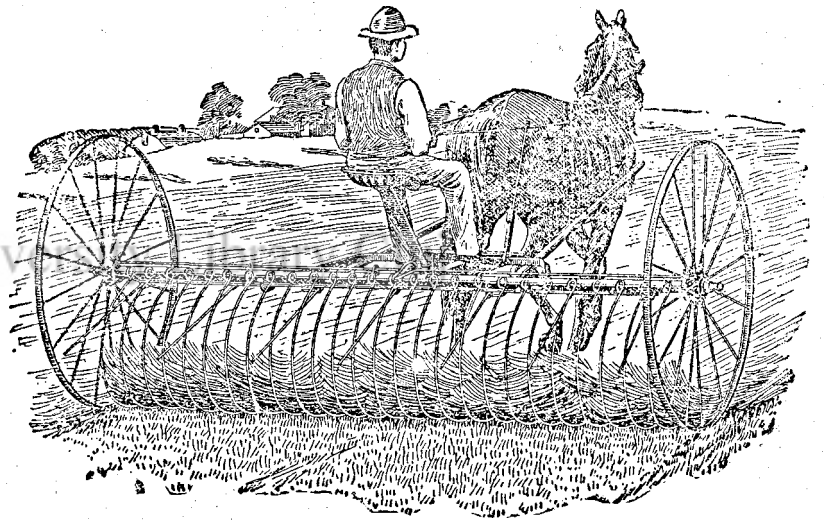
¼ kg. doboz 90 fillér (45 kr.), ½ kg. doboz 1 korona 80 fillér (90 kr.)

(288.)

Készítő: **SOMOGYI GÉZA, Arad.**

Főraktár: **BURGER FRIGYESNÉL** Kolozsvártt.

Mc. CORMICK
HARVESTING MACHINE COMPANY.
chicagói aratógépgyár.

Kévekötőaratógép.

Marokrakóaratógép.

Fűkaszálógép.

(297.)

Szénagyűjtő-gereblye.

Kévekötőzsineg.

Kaszaélesítő.

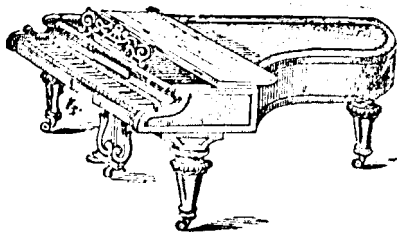
Iroda és főraktár Magyarország és Ausztriára.

BUDAPEST, V. Váci-ut 38 sz.

William J. Stillman Igazgató.

Solymosy és társa, Kolozsvár, Képviselők

Kolozs, Szilágy és Háromszék megyékre.

THEK ENDRE EGYEDÜLI MAGYAR ZONGORAGYÁROS.

A legnagyobb választékban vannak hangszereim a központban **Budapest**en Üllői-út 66., a honnét kiválasztottakból van raktáron **KOLOZSVÁRT** Unio-utca, az erdélyi közönség kényelmére tekintetes **FARKAS ÖDÖN** zenedei igazgató és tanár úr által képviselve.

Egyenlők a hangszerek ez idő szerint a legjobbakkal, ár tekintetében pedig igen sokkal olcsóbbak a jobbaknál, a beözönlött rosszakkal pedig nem versenyzek.

(306.)

Személyszállító vonatok indulási ideje május 1-től.

A vonatok indulási ideje közép-európai idő szerint van megállapítva. Az esti 6 órától reggeli 5 óra 59 percig terjedő éjjeli idő a percek aláhúzásával van megjelölve.

Kolozsvárról indul:

Budapest felé:

511 sz. gyors v.	505 sz. szem. v.	525 sz. vegy. v.	507 sz. szem. v.	501 sz. gyors v.
1232	700	300	613	1101

Deés felé:

2 sz. szem. v.	14 sz. vegy. v.
725	438

(327.)

Brassó felé:

502 sz. gyors v.	528 sz. vegy. v.	512 sz. sz. sz. t. v.	506 sz. szem. v.
611	840	420	850

Brassóból indul:

Predeal felé:

530 sz. szem. v.	592 sz. sz. sz. t. v.	502 sz. gyors v.	602 sz. gyors v.
355	1100	219	514

Budapest felé:

527 sz. vegy. v.	501 sz. gyors v.	505 sz. szem. v.	601 sz. gyors v.
508	245	748	1026

K. Vásárhely felé:

7802 sz. szem. v.	7812 sz. vegy. v.	7804 sz. szem. v.
519	850	315

Zernest felé:

7711 sz. vegy. v.	7713 sz. vegy. v.	7715 sz. vegy. v.
835	510	915

Nagy-Váradról indul:

Budapest felé:

511 sz. gyors v.	501 sz. gyors v.	503 sz. gyors v.	505 sz. szem. v.	545 sz. sz. sz. t. v.	507 sz. szem. v.
410	238	843	1136	222	1104

Kolozsvár felé:

508 sz. szem. v.	502 sz. gyors v.	524 sz. vegy. v.	506 sz. szem. v.	512 sz. gyors v.
206	218	1225	358	1216

Csaba felé:

8902 sz. szem. v.	8904 sz. szem. v.	8912 sz. vegy. v.
1020	430	700

Gyoma felé:

6212 sz. vegy. v.	6202 sz. szem. v.
550	200

Tövisről indul:

Brassó felé:

506 sz. szem. v.	502 sz. gyors v.	528 sz. vegy. v.	602 sz. gyors v.
1224	843	137	1200

Kolozsvár felé:

515 sz. szem. v.	505 sz. szem. v.	527 sz. vegy. v.	501 sz. gyors v.	511 sz. szem. v.
1205	338	207	806	845

Arad felé:

605 sz. szem. v.	607 sz. szem. v.	601 sz. gyors v.	625 sz. vegy. v.
343	200	333	855

Maros-Ludasról indul:

Besztercze felé:

7112 sz. vegy. v.	7164 sz. sz. sz. t. v.	7170 sz. sz. sz. t. v.
400	906	425

Kis-Kapusról indul:

Nagy-Szeben felé:

7302 sz. szem. v.	7364 sz. sz. sz. t. v.	7304 sz. szem. v.	7312 sz. vegy. v.
221	443	1130	710

Nagy-Szebenből indul:

Kis-Kapus felé:

7311 sz. vegy. v.	7363 sz. sz. sz. t. v.	7301 sz. szem. v.	7303 sz. szem. v.	7313 sz. vegy. v.
741	121	440	1030	300

Brassóból indul:

Csik-Gyimes felé:

7802 sz. vegy. v.	7812 sz. vegy. v.	7804 sz. szem. v.
519	850	315

Segesvárról indul:

Sz. Udvarhely felé:

7612 sz. vegy. v.	7614 sz. vegy. v.
322	1110

A 7363. és 7364. sz. vonatok csak kedden és pénteken közlekednek. — A 7164. sz. vonat csak hétfőn, csütörtökön és szombaton szem. száll. közlekedik.

Clayton & Shuttleworth

mezőgazdasági gépgyárosok Budapest Váci-körút 63. sz.
által a legjutányosabb árak mellett ajánlatnak:

Locomobil és gőzcséplőgép-készletek 2 1/2 egész 12 lóerőig, szalmakazalozók, továbbá járgány-cséplőgépek, lóhere-cséplők, tisztító-rosták, konkolyozók, kaszáló- és aratógépek, szénagyűjtők, boronák.

„Columbia-Drill”
legjobb sorvetőgépek, szecskavágók, répvágók, kukorica-morzsolók, darálók, őrlő-malmok, egytetemes acél-ekék.

2- és 3-vasú ekék és minden egyéb gazdasági gépek.

Részletes árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

Lincolni törzsgyárunk a világ legnagyobb locomobil- és cséplőgép-gyára.

(308.)

Fairbanks mérlegek

a legtökéletesebb mérlegszerkezetek.

A szabadalmazott Fairbanks-mérlegek százados rendszerűek, tolosúlyos fémmérőkarral bírnak s a hidra tett terhet minden ponton egyenlően mérlegelik. Tartósság, pontosság és könnyű kezelésük miatt fogva úgy hazánkban, mint a külföldön a legelső díjat nyert legkitűnőbb mérlegek.

Gazdasági-, szekér-, marha-, zsák- és raktári mérlegeinket

üzelszerű és a célnak megfelelő szerkezetük miatt fogva különösen a gazdák, gazdaságok és uradalmak részére a legmelegebben ajánljuk. A jutányos árakban, melyek súlyokkal számított jobb kivitelű tizedes mérlegek áránál nem magasabbak, a hitelesítés, csomagolás és loco vasutra való feladás költségei már befoglaltatnak — Gazdasági egyesületi tagok árkedvezményben részesülnek. Gyártásunk állami felügyelet alatt áll. Megrendelések közvetlen központi irodánkhoz, Andrassy-út 14. címzandők. Árjegyzékkel, felvilágosítással szintén központi irodánk szolgál.

(262.)

FAIRBANKS MÉRLEG és GÉPGYÁR részvény-társaság BUDAPEST, Andrassy-út 14. Gyár: Külső Váci-út 156.

Szabadalmazott

kosárbetétek

gőzcséplőgépek számára, kaphatók a feltalálónál, teljes felelőség mellett, hogy tiszta cséplést lehet vele végezni a legrosszabb esetben is.

A kosárbetétek árai:

(301.)	4 lóerőjű géphez	30	frt.
	6	35	"
	8	40	"
	10	45	"

Megrendelés esetén a kosár szélességének mérete beküldendő. BAJZÁTH IGNÁCZ Székelyhidon.

A sárvári m. kir. tejgazdasági szakiskola

(332.)

legközelebbi tanfolyama augusztus 6-dikán kezdődik és december 31-ig tart. Felvételi feltételek az intézet igazgatóságánál megtudhatók Sárvár, Pa. Láncon.

A legjobb és legolcsóbb
FAKONSERVÁLÓ SZER
 most és marad is a már 20 év óta kipróbált
Avenarius-féle szabadalmazott

CARBOLINEUM

Részletes leírások és utmutatások ingyen és bérmentve.

AVENARIUS R. Carbolineum-gyára Amstetten.

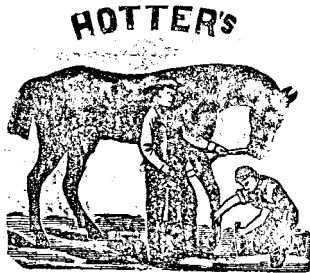
Iroda: Bécs, III/I. Hauptstrasse. (333.)

HOTTER F. J. R. Szt.-József gyógyszerháza a sz. Józsefhez

Bécs, XII/2., Schönbrunnerstrasse 182.

Hotter-féle Absorbino

$\frac{1}{2}$ palack frt 6 — $\frac{1}{4}$ palack frt 3.50.
 Eltávolít mindennemű kinővést és zsíros testtapadékat, anélkül, hogy a szőrt tönkre tenné. Etősíti a metámodott és gyenge inakat, eltávolít és tönkre tesz minden csomót az izmokon és megóv minden gyulladástól; különösen bevált epebajoknál, csülökdagasztól, patabütyköknél, vastag térdnél, csomónál az inaken, vastag bokánál, dagasztól, ahol ilyenek fellépnek. A térdek remegését megszünteti s meggyógyítja a zuzódásokat.

HOTTER'S

állatgyógykészítmények

a jelenkor legkiválóbbjai, melyek számos bizonylat szerint semmi más hasonló szerek által hatásukban el nem értek. Raktárak a gyógyszerházakban és drogériákban.

Főraktár: Dr. BUDAI EMIL városi gyógyszerháza Budapest városházter és TÖRÖK JOZSEF gyógyszerháza Budapest VI. Király-utca 12. (324.)

Hotter-féle Training-Fluid

1 palack frt 1.20.

Az inakat és izmokat a magas öreg korig állandó erőben és frissen fenntartja, az állatot a bedörzsölések után a legnagyobb fáradalmakra és vontatásra képesíti. A túleröltetés következményeinél, benulás, szaggatás és merevedésnél meglepő sikerrel alkalmaztatik.

Hotter I. és II. sz. disznópora

1 kiló frt 1.20.

Legjobb étrendi szer a disznók étvágyának és az azzal járó emésztésnek előmozdítására; kitűnően bevált orbáncznál. A II. számú hasmenésnél alkalmazandó.

Hotter-féle kólíka elleni szer

1 üveg 1 frt 50 kr.

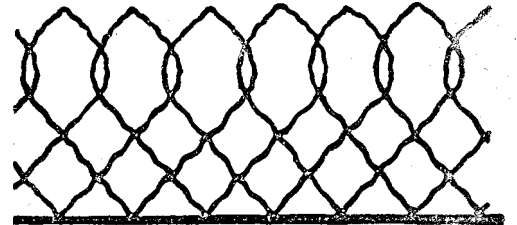
Lovaknál mindennemű kólíka és hügy felakadás, szarvasmarháknál pedig pufadság ellen alkalmazandó.

LÉBER GYULA

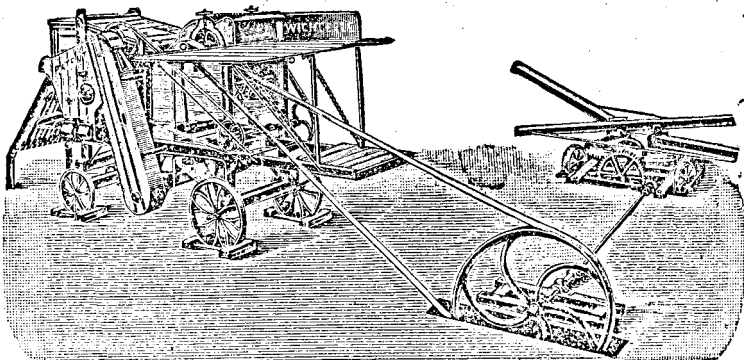
első erdélyi sodrony szövét-fonat és szita-áru gyára

KOLOZSVÁRT, Torda-utca 9. szám.

Ajánlja minden e szakba vágó munkáit, ugymint: kertek, erdők, vadaskertek, szőlők, sírhelyek, stb. bekerítéséhez való **Gép-sodrony-fonatait**, majorsági udvarok fonattal való bevonását; pincze, padlás, felső világossági, magtár és éléskamra ablakok rostélyzatát, áthányórosták, szén, kocsz, kavics válogatásához; szikrafogók gépekhez. Zöldre festett légy szövét, szelelő és löherrosták Backer-féle rosták és egyébféle használatra vas-, réz- és cziinszövetek, Kruppa-sodrony szegélyzetek, aczél tüskés sodrony-kertek s. a. t. bekerítésére. Különféle mintákban, fakeretbe foglalt rosták és sziták, ruganyos ágybetétek (mátráz), sodrony-láb-törölők. Képes árjegyzékkel kívánatra ingyen és bérmentve szolgálók. (121.)

Munkához 2—3 ló vagy ökör elégséges. Gözcséplők helyettesítője.

Az utolsó években 34 első díjjal kitüntetve.
Első proszniczi Gazdasági Gép- és Gözmotorgyár WICHTERLE F.

Magyarországi vezérképviselő KÁLLAI LAJOS.

BUDAPEST, VI. ker., Gyár-utca 50. szám.

(323. I.)

ajánlja új találmányu dupla golyócsapágyu szabadalmazott

kettős tisztító

Járgányos cséplőt, árpatoklyászoló és 3 szákkifolyóval és legezlszerűbb löherhüvelyezővel.

Tiszta cséplése, nagy munkaképessége felülmulhatatlan.

A jelenkor legkönnyebben járó cséplő készlete. Csépléshez fele igavonó erő sem szükséges, mint eddigi gépekhez.

Kisebb motortal is kitűnő sikerrel üzemben tartható.

Gépeink megtekinthetők nagyszabásu telepünkön VI., Gyár-utca 50. szám.

VIZMENTES PONYVÁK KAZAL, MOZDONY és CSÉPLŐGÉPEKRE.

Elpusztíthatlan —
 —————
 minőségben

REPCZEPONYVÁK,

Vitorla-vászon ponyvák,

KOCSI-PONYVÁK.

Alapítottatott 1830. — Cs. kir. szab. vízmentes szövétgyár. 46 Kitüntetetés.

ELSINGER M. J. és FIAI

BUDAPEST,
 V. ker. Thonet-udvar.

TELS,
 (Tirol.)

(305)

BÉCS

I., Volksgartenstrasse 1.

Vízmentes Ponyvák

elismert kitűnő minőség — metr. 1 K. 60 fillér és följebb

Zsákok

Tarpaulin- varrással és varrás nélkül 75 fillér és följebb
 Rovatkás- Sátrak, esőköpenyek öltönyök.
 Kender- kendertömölő, tűzi és itató-vedrek.

Árjegyzék és minták ingyen és bérmentve. — Leggyorsabb kiszolgálás.
 Minden város jobb üzletben a mi gyártmányainkat tartják és sziveskedjék határozottan Elsinger gyártmányt kérni.